

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

2005 LUTY
FEBRUÁR

Č. 2 (560)

CENA 2.20 ZŁ

OBLÁTKOVÉ
STRETNUTIA

CHYBNÉ
TVRDENIA
NEPLATIA

VYHLIADKY
NAŠICH EUROL Ľ NÍKOV

SLOVÁK
AKO HROM...

Na začiatku kalendárneho roka sa naši krajania už tradične stretávajú na novoročných obľátkových stretnutiach, ktoré sa konajú v jednotlivých miestnych skupinách. Delia sa navzájom obľátkou a do nového roka si prajú všetko najlepšie, najmä veľa úspechov v krajanskej činnosti. Na našom zábere vidíme mladšiu skupinu folklórneho súboru Spiš z Novej Belej počas vystúpenia na obľátkovom stretnutí v tejto obci dňa 8. januára t.r., usporiadanim v miestnej hasičskej zbrojnici.

Foto: A. Klukošovská

V ČÍSLE:

Oblátkové stretnutia	3-7
Súdržnosť	7-8
Slovák ako hrom	9
Chybné tvrdenia neplatia	10-11
Vyhliadky našich eurooľníkov	12-13
Osudy novostavby SND	13-14
Horčičné zrnko...	15
Pogrom	16-17
Z dejín fridmanskej školy	18
Krempachy '2005	19
Odkrývanie hlbín duše	20-21
Povedka na voľnú chvíľu	22-23
Zimná turistika na Spiši	24
Stretnutie prezidenta SR s biskupmi	25
Severné Slovensko alebo Horné Uhorsko?	26
Čitatelia – redakcia	27-28
Polnohospodárstvo	29
Mladým – mladším – najmladším	30-31
Šport a hudba	32
Učíme sa háčkovať	33
Naša poradňa	34-35
Psychozábava – humor	36-37
Zaujímavosti	38

NA OBÁLKE:

tancujú súrodenci Majerčákovci z mladšej skupiny belianskeho folklórneho súboru Spiš. Foto: A. Klukošovská

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7 tel. 633-36-88,
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www. tsp.org.pl

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE, ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel. 632-66-04, 634-11-27, fax 632-20-80, e-mail: zg@tsp.org.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury

Redaktor naczelny: JĀN ŠPERNOGA

Zespół: Agata Klukošovská, Marián Smondek

Społeczne kolegium doradcze: Žofia Bogačíková,
Jerzy M. Bożyk, Maria Glodasiaková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová

Skład: Redakcja Żivot

Łamianie i druk: Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny
w Krakowie w terminach: do 30 listopada na I kwartał,

I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku bieżącego
lub bezpośrednio wpłatą na konto:

BANK POLSKA KASA OPIEKI S.A. III/O KRAKÓW 36-1240-2294-1111-0000-3708-6972
Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:
1 miesiąc - 2,20 zł, półrocznie - 13,20 zł, rocznie - 26,40 zł

Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków i fotografii
redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów
oraz zmian tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych,
nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

Nakład 2300 egz.

Moderátorka M. Majerčáková

Gen. konzulka J. Burianová

Belianski žiaci v scénke s jasličkami

Novy rok na Spiši začíname novým krokom, akým sú v našej krajan- skej komunite oblátkové stretnutia. Na začiatku vyslovujeme želania, ktoré chceme uskutočniť v priebehu roka. Jedným z takýchto želaní, ktoré

U Novej Belej

- Začiatky tohto podujatia boli celkom skromné, - zaspomína si Ludmila Majerčáková. – Najskôr sa zrodila myšlienka organizovať na začiatku nového roka oblátkové stretnutia pre najstarších členov našej miestnej skupiny v Novej

skupine. Prajeme všetkým miestnym skupinám, aby sa schádzali ako my a spoločne trávili čas aspoň raz v roku.

Je už peknou tradíciou, že sa Belania na začiatku nového roka schádzajú v miestnej požiarnej zbrojnici. Nemohlo byť ináč ani tento rok. V sobotnajší večer 8. januára t. r. začala zbrojnica ozývať rozhovormi schádzajúcich sa krajanov. Postupne sa miestnosť vyplnila do posledného miesta. V prostriedku sály sa postavili žiaci ZŠ, ktorí už netrpezli-

vo čakali na svoje vystúpenie. Čoskoro sa z ampliónu ozval hlas Moniky Majerčákovej, ktorá popriala krajanom pekný večer a privítala hostí, o. i. generálnu konzulku SR v Kravove Janu Burianovú, podpredsedu ÚV SSP Dominika Surmu, generálneho tajomníka ÚV SSP Ľudomíra Molitorisa, riaditeľku ZŠ v Novej Belej Lucynu Klukoszowskú, miestneho farára

OBLÁTKOVÉ STRETNUTIA

boli vyslovené na oblátkovom stretnutí v Novej Belej, bola potreba prestavby budovy miestnej klubovne. Možno niekedy v budúcnosti oslávime toto podujatie už vo vlastných priestoroch. Zasa fridmanskí krajania si želali, aby sa do činnosti v ich miestnej skupine zapojilo viac mladých ľudí. Verme, že sa tieto želania aspoň čiastočne splnia.

Belej, pre ktorých sme pripravovali aj nejakú maličkosť, čo ich veľmi potiesilo. Postupne sa naň začali schádzať aj mladší, ba prejavili oň záujem aj žiaci zo základnej školy, takže sa nám to podujatie rozrástlo do terajšej podoby. Tešíme sa, že úsilie predošlých generácií Belanov neostalo zabudnuté, ale vyústilo do pekného a všeobecne obľúbeného podujatia v našej miestnej

Vystupuje FS Spiš (staršia skupina)

Slávnostný moment posviacky oblátok

*Pri stoloch vládla príjemná nálada**Nechýbala ani mládež*

Kazimierza Koniorczyka a učiteľský zbor. Predsedníčka MS Jana Majerčáková bola v ten večer sice daleko od rodnej obce, ale aj ona bola myšlienkami a srdcom blízko Belanov a vo svojom pozdrave želala zhromaždeným pekný večer, veselú zábavu a množstvo zájtkov. Modlitbou za zosnulých si zhromaždení krajania uctili pamiatku tých, ktorí od nás odísli. Napokon Monika odovzdala slovo žiakom, ktorí predviedli kultúrny program. Začal sa príbehom narodenia Ježiška v Betleheme a pokračoval vinšami i spevom slovenských kolied. Tú časť programu uzavrela kolednícka skupina, ktorá predviedla scénku zvestovania pastierom dobrej noviny. Divákom sa program páčil, takže ho odmenili vrelym potleskom. Nasledovalo vystúpenie súboru Spiš, jeho mladšej a staršej zložky. Mladší ta-

nečníci vystupovali sice prvýkrát, ale ukázali, že ich tanecné umenie je už na dobrej úrovni. Zaspievali a zatancovali slovenské a spišské tance. Tanecný program starších bol ešte bohatší a ich tance prezentovali viaceré regióny. Aj oni si vyslúžili dlhotrvajúce ovácie.

Po vystúpení súboru pozdravila krajnov generálna konzulka SR v Krakove Jana Burianová, ktorá povedala o. i. – *Teším sa, že som v ten večer medzi vami, kde sa veľmi dobre cítim. Chcem vám podakovať za vzornú prípravu návštevy pána prezidenta Ivana Gašparoviča a jeho milé prijatie. Zároveň vám odovzdávam jeho pozdrav a želania všetkého dobrého v novom roku. Viete, žiadom list či rozhovor mu neposkytol lenko informáciu, ako po-byt medzi vami. Urobil už prvé kroky vo vašich veciach. Medziiným roz-*

prával sa s biskupmi Slovenska o slovenských omšíach na Spiši a Orave. Prajeme vám úspešný nový rok.

Nasledovala snáď najdôležitejšia časť večera, keď farár K. Koniorczyk požehnal oblátky, ktorými sa krajania navzájom delili a želali si čo najlepší nový rok. Z kuchyne sa už šírila podmanivá vôňa pripravených jedál, ktoré onedlho členovia súboru Spiš donášali na stoly. Belianske kuchárky si dali veľmi záležať, aby všetko bolo čo najlepšie, čo všetci krajania ocenili. Prostredníctvom nás belianska MS ďakuje aj všetkým krajankám, ktoré podporili toto podujatie zákuskami vlastnej výroby, aj keď sa niektoré z nich na podujatí nemohli zúčastniť.

Po večeri v sále zazneli zvuky slovenských ľudových piesni, ktoré strhli do tanca deti a mládež a neskôr aj

Belianski učitelia a hostia*Kto chcel, mohol si zatancovať*

Fridmanský predseda F. Pleva vŕta zhromaždených

Jedni spievali slovenské koledy

dospelých. Keď nehrala hudba, v sále znel slovenský spev v sprievode harmoniky J. Majerčáka. Kto nespieval, mohol si pobesedovať. Takto sa krajania zabávali až do bieleho rána.

Všetko, čo je pekné, sa raz musí skončiť a tak sa skončilo aj tohtoročné oblátkové stretnutie v Novej Belej. Krajania sa rozchádzali s príslubom, že sa na budúci rok opäť stretú.

Ve Fridmane

O deň neskôr sa konalo oblátkové stretnutie vo Fridmane, ktoré tunajšia miestna skupina usporiadala už po druhýkrát. Na úvod všetkých krajanov privítal predseda miestnej skupiny SSP František Pleva, ktorý zaželal krajanom všetko dobre v novom roku

a zároveň im podakoval za účasť. Po úvodnom slove krajana Plevu si zhromaždení zaspievali slovenské koledy, podelili sa oblátkou a želali si šťastný nový rok. Slovenský spev, ktorý znel v sále, mnohým vytisol slzičku v oku, keďže Fridmančania nemajú možnosť príliš často sa stretnávať a počuť takýto spev. Z rozhovorov s viacerými krajanmi sme sa dozvedeli, že veľmi milo uvítali túto iniciatívu svojho výboru a sú radí, že sa môžu všetci stretnúť a príjemne stráviť večer. Akoby aj nie, ved krajania si mohli nielen zaspievať mnohé slovenské koledy a ľudové pesničky, ktoré na harmonike sprevádzal kraján Jozef Novorolský, ale si aj pobesedovať a zaspomínať na svoje mladé roky. Ve-selá nálada, spev a hudba zneli až

do skorého rána. Samozrejme takéto milé podujatie sa nemohlo zaobísť bez tanca. Krajania sa zabávali tak dobre, že im bolo ľuto odchádzať domov. Dúfajú však, že sa na budúci rok opäť stretnú. Želáme im veľa pevného zdravia a čo najúspešnejší rok.

Tohtoročný prvý krok do nového roka je už minulosťou, a to veľmi príjemnou. Tešíme sa týmto iniciatívam miestnych výborov SSP. Je to signál, že chcete niečo robiť, spoločne sa stretávať a tradovať dedičstvo otcov. Ďakujeme vám zároveň, že nás na vaše podujatia vždy pozývate, čomu sa veľmi tešíme.

**Text a foto:
AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ**

Na harmonike prihráva Fridmančanom J. Novorolský

Chvíľka spomienok

Stretnutie otvorila predsedníčka OV SSP G. Prilinská

V Jablunke

Tak ako po minulé roky, aj tento sa uskutočnilo v Jablonke obľátkové stretnutie oravských Slovákov. Zíšli sa v jablonskej klubovni v nedelné popoludnie 16. januára t.r. Boli medzi nimi najmä predsedovia miestnych skupín SSP a niektorí členovia krajanského aktívna na Orave. Na stoloch, ktoré boli pekne pripravené, čakali na hostí samé dobroty - koláče, zákusky, ale aj klobáska či šunka a aj niečo na pitie. Keď odbila 12. hodina, v klubovni už nebolo ani jedno voľné miesto. Medzi vzácnymi hostami, ktorí prijali pozvanie na toto stretnutie, bola o.i. generálna konzulka SR v Krakove Jana Burianová, vojt jablonskej gminy Julian Stopka, Olga Žabenská z Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne, jablonský farár Stanislav Górecki, kaplán slúžiaci slovenské sv. omše Robert Bukaťa a ďalší.

Účastníkov stretnutia privítala predsedníčka OV SSP Genovéva Prilinská, ktorá popriala krajanom pevné zdanie, veľa radostí, lásky, pokoja a Božieho požehnania. Po privítaní si zromaždení minútou ticha uctili pamiatku krajanov, ktorí od nás odišli v poslednom období. Slova sa ujali aj čestný hostia. Ako prvá pozdravila krajanov generálna konzulka SR v Krakove Jana Burianová, ktorá sa na tomto stretnutí na Orave zúčastnila prvýkrát. Vyjad-

Zhromaždení si zaspievali slovenské koledy

O. Žabenská z OOS v D. Kubíne počas príhovoru

riala radosť zo stretnutia a poprial krajanom veľa úspechov v ich záslužnej obetavej činnosti. Učastníkom stretnutia sa príhovoril aj vojt gminy J. Stopka a jablonský farár S. Górecki a nakoniec Olga Žabenská z OOS v Dolnom Kubíne, ktorá popri blahoželaniach krajanom prednesla aj Novoročnú modlitbu Ferka Šelingera:

*Modlím sa k Tebe, Bože večný, za nový lepší svet,
v ktorom by bolo menej hriechu a viacej modlitieb.
Za svet, v ktorom by kvetov lásky rozkvitlo viac než dosť,
v ktorom by slza v očiach detí zriedkavý bola host.
V ktorom by nemal šancu vládnúť, kto pravdu zapiera,
kde zákon by viac neživoril na hárkoch papiera.
Modlím sa k Tebe, Bože mocný, za rosu pre polia,
za skorocel, čo spôsobí vie, že rany nebolia.
Za prameňov čistú vodu, za pevné brehy riek,
za stromy, aby vietor krídlom neporanil ich drieck.
Naplň nám, prosím, naše dlane mincami skromnosti
a daj, nech každý v čase núdze každého pohostí.
A keď je cudzí, nech mu podá na privítanie kvet.
Daj, aby zvony zazvonili na jeden taký svet.*

Nakoniec sa krajania pomodlili a kňaz požehnal obľátky, ktorými sa navzájom delili a do nového roka si priali všetko najlepšie. Potom prišiel čas na chutný obed a čašu slovenského vína, ktoré zabezpečila generálna

Oravskí muzikanti

Krajania sa delia obľátkou

konzulka. Pri ňom sa medzi krajancami rozprúdil živý rozhovor. Besedovali o aktuálnych problémoch na Orave, zaspomínali si aj na staré časy a nakoniec si zaspievali niekoľko známych slovenských kolied a ľudových pesničiek. Spievalo sa im dobre, keďže ich na harmonikách sprevádzali František Harkabuz a Henryk Bryja a na husliach vyhral Krištof Pieronek. Na záver sa predsedníčka G. Prilinská obrátila na zhromaždených s výzvou a zdôraznila - *Naši rodičia bojovali za Slovensko a za našu slobodu. Dnes už bojuvať nemusíme, ale mali by sme si udržať to, za čo oni bojovali.* Týka sa to o. i. vyučovania slovenského jazyka v školách, ktoré u nás žaniká. Musíme tomu zabrániť. V prvom rade mali by o to dbať najmä krajanskí rodičia, ktorí by mali vychovávať svoje deti v národnom duchu. Už sme stratili vela, preto si musíme dávať pozor, aby nám niekto o niekoľko rokov nepovedal, že nás už niet. Najdôležitejší je rodinný život, škola a kostol, kde slovenčina musí neprestajne žiť...

Kedže čas už medzitým trošku pokročil, krajania sa pomaly začali lúčiť. Zaspievali si ešte jednu či dve slovenské pesničky a v dobrej nálade sa pobrali domov.

Text a foto: MARIÁN SMONDEK

Neformálne rozhovory s jablonským vojtom

SÚDRŽNOSŤ

Z galérie našich jubilantov dnes predstavíme Angelu a Michala Pavlikovcov z Fridmanu, ktorí sa pred 50 rokmi rozhodli, že pôjdú cez život spolu - v dobrom aj zlom.

Angela sa narodila 21. februára 1935 vo Fridmane v rodine Márie (rod. Stankovej) a Jakuba Rusnáčikovcov. Pochádza zo štyroch súrodencov. Brat Eugen, ktorý už zomrel, žil na Slovensku, ďalší súrodenci Karol a Félix a sestra Mária bývajú vo Fridmane. Angeline detstvo pripadlo na ľahké obdobie druhej svetovej vojny. Ako dieňa zažila veľa biedy a už od najmladších rokov musela ľahko pracovať. Pásla husi, kravy a neskôr robila aj tie najťažšie práce na gazdovstve. Školskú dochádzku začala v slovenskej škole a zavŕšila ju v poľskej. Keď podrástla, chodila v zime s kamarátkami na priadky. Potom z ľanu tkali plátno, z ktorého šili vrecia na obilie a zemiaky, kym z jemnejšieho košeľe, posteľné plachty ap. K jej záľubam patrilo aj vyšívanie, ktorému sa venovala v každom voľnom čase. Roky utekali a Angela sa stala dievčinou súcou na výdaj. Zapáčil sa jej Fridmančan Michal, za ktorého sa aj neskôr vydala.

Michal pochádza z rolnickej rodiny Žofie (rod. Brinčkovej) a Michala Pavlikovcov. Narodil sa 26. januára 1929 vo Fridmane. Aj jeho detstvo pripadlo na ľahké obdobie druhej svetovej vojny, ktorá priniesla so sebou mnoho utrpenia, biedu a všelijaké choroby. Jednou z nich bol týfus, na ktorý zomrela aj Michalova 17-ročná sestra Mária. Onedlho, keď mal Michal len 12 rokov, zomrel mu otec, takže matka spolu s deťmi ostala sama na hospodárstve. Michal začal školskú dochádzku, tri triedy absolvoval v poľskej škole a ostatne počas vojny už v slovenskej škole. Spoločne s učiteľom Cikrakom hrávali slovenské divadelné hry. – *Pamäťam sa, - hovorí, - že sme nacičili o. i. hry Dve ženy, Gašparko, Kamenný chodniček, ktoré sme potom predvádzali pred frid-*

Manželia Angela a Michal Pavlikovič

manskym publikom. Boli to pre mňa nezabudnuteľné chvíle. Medzitým jeho bratia Ján a Jozef vyrástli a odišli z obce.

Ján sa usadil natrvalo v Spojených štátach amerických a Jozef vo Svide na Slovensku. Žial, už zomrel. – Kedysi sa na dedine žilo úplne ináč, - spomína Michal. – Mládež sa častejšie stretávala či na páračkách, alebo obecných zábavách. Ľudia boli vôbec viac spoločenskí, častejšie sa navštěvovali a rozprávali so sebou, mali skrátka viac času pre seba. Dnes sa každý ponáhla za prácou, myslí len na seba a na okolie zabúda...

Ked vyrástol, začal pomyslať na ženenie. Zaľubil sa do Angely Rusnáčikovej, s ktorou sa aj 10. októbra 1954 vo fridmanskom kostole sv. Stanislava zosobášil. Svadobná hostina bola priemerná, ale nič na nej nechybalo.

Nevyspytateľnosť osudu

Po svadbe ostal Michal s Angelou na rodičovskom gazdovstve. Kedže však v ich dvore bývali až piati gazdovia, rozhodli sa s Angelou postaviť si dom a hospodárske stavby na inom mieste. Netrvalo dlho a dom i hospodárske stavby boli hotové. Ked už mali začať posledné dokončovacie práce a namontovali obloky a dvere, prišlo zrazu nešťastie - veľký požiar, ktorý v okamihu strávil všetky novostavby. – Pamäťam sa ako dnes, bolo to 17. augusta 1968. Boli sme práve na poli, ked mi niekto povedal, že od blesku vypukol požiar v našej stodole. Nechcel som tomu veriť, až som sa na vlastné oči nepresvedčil. Všetko vyšlo navnivoč. V stodole som mal aj mláčačku z rolnického krúžku, ktorú som využíval na jeseň.

Nešťastie manželov Pavlíkovcov nezlomilo. Nevzdali sa a vďaka pomoci obyvateľov obce rýchlo upratali zhorenisko a už o dva týždne postavili hospodárske stavby. Potom sa pustili do obytného a pomaly sa doň nasťahovali a dúfali, že konečne začnú pokojný život. Boli však na omyle, lebo o sedemnásť rokov v ich hospodárskych stavbách opäť vypukol požiar. Zhorela im stodola a mašta, ale podarilo sa im zachrániť dobytek a obytný dom. Opäť im pomohli ľudia a vďaka tomu postavili rýchlo nové stavby. Napriek tomu, že od týchto udalostí už prešlo mnoho rokov, Pavlíkovcom sa o tom aj dnes veľmi ľažko hovorí.

Vlaňajší zlatí jubilanti lapšanskej gminy.

Životné koľaje

Manželom Pavlíkovcom postupne pribudli do rodiny deti: Mária, Ján a Eugen. Angela sa starala o deti a chod domácnosti, kým Michal chodil tesárcíť. Snažili sa, aby ich deťom sa žilo lepšie ako im. Michal sa tiež aktívne zapájal do spoločenského života obce. Istý čas bol operátorom mláčačky, ktorú prenajímal mestny rolnický krúžok rolníkom v okolí. Bol tiež dobrým rolníkom a dosahoval pekné úspechy najmä v chove. Nie div, že získal viaceré vyznamenania, diplomy, strieborné i zlaté odznaky za chov dobytka a ošípaných a za spoločenskú aktivitu.

Deti vyrástli a odišli z domu. Mária žije a pracuje ako ošetrovateľka v Krakove, Ján sa oženil a odišiel s rodinou do Spojených štátov amerických. Eugen sa usadil v rodnej obci a postavil si vlastný dom. – Ostali sme sami doma, - hovorí Angela, - ale čo sa dá robiť, každý má nejaké životné plány. Koľko vladzeme, toľko si zgazdujeme s pomocou syna Eugena a jeho rodiny. Najdôležitejšie je, aby deti boli šťastné, no a naši vnuci, ktorých máme už osem.

Angela a Michal sa vychovali v slovenskom duchu, preto nakoľko môžu, podporujú krajanskú činnosť. Sú dlhoročnými čitateľmi Života, ktorí - ako povedali - veľmi radi čítajú, keďže im prináša viaceré zaujímavé informácie. Uvŕtali aj iniciatívu miestnej skupiny Spolku zorganizovať oblátkové stretnutie pre členov.

Manželia Pavlíkovci boli už viackrát v zámorií, kde sa im aj páčilo, ale, ako hovoria, najlepšie je predsa len doma, kde majú všetko, na čo pracovali celý život. Práve nedávno oslavili svoje narodeniny, ku ktorým im želáme veľa zdravia. Podľa nich, keď zdravie slúži, všetko ostatné už nejako bude.

Päťdesiat rokov spoločného života im ubehleno veľmi rýchlo. Zdá sa im, akoby len včera spojili svoj osud. – Život prináša do cesty rôzne prekážky, my sme sa však snažili, aby to bolo čo najlepšie. Najdôležitejšia je vzájomná úcta a podpora, s láskou sme vychovali svoje deti a prajeme aj im, aby si seba navzájom vážili a dožili sa takého jubilea ako my, - hovorí Angela.

Gminný úrad každoročne organizuje stretnutia pre manželské páry, ktoré sa dožili takéhoto pekného jubilea. Aj manželia Pavlíkovci sa zúčastnili slávnostného odovzdávania medailí a diplomov za 50-ročný spoločný manželský život, ktoré sa uskutočnilo v hoteli v Nedeči-Zámku. Dostali významenania a diplomy od prezidenta PR, malopoľského vojvodu a vojta gminy Nižné Lapše. – Bolo to veľmi dojímavé podujatie, - hovorí Michal, - Sme radi, že na nás nezabudli. Bolo tam päť párov a medzi nimi aj krajania Katarína a Ján Molitorisovi z Kacvínna. Všetkým prajeme veľa zdravia, lásky a porozumenia v rodine.

Text : AGÁTÁ KLUKOŠOVSKÁ

Foto: ak, archív rod. Pavlíkovcov

SLOVÁK AKO HROM...

Aj vďaka nemu môžu naši krajania z Jablonky každú nedelu ísť na slovenskú svätú omšu, môžu si prečítať časopis Život, ktorý im priniesie, stará sa aj o klubovňu, kde sa môžu stretnúť... O kom je reč? O Štefanovi KARLAKOVÍ, Slovákovovi s mocným koreňom. Tento rok oslávi okrúhle výročie - 80 rokov. Ale života a sily má v sebe viac ako nejeden mládenec.

Štefan Karlak sa narodil 20. augusta 1925 vo Veľkej Lipnici. Pochádza zo slovenskej roľníckej rodiny Karola a Anny (rod. Sterulovej) Karlakovcov. Štefan bol ich najstarším synom. Mal ešte štyroch súrodencov - sestry Veroniku, Júliu a Jozefínu a brata Gustáva, ktorý zahynul počas vojny. Detstvo nemal ľahké, musel totiž od malička t'ažko pracovať. Do ľudovej školy chodil vo Veľkej Lipnici, najprv do pol'skej a potom ešte krátko do večernej slovenskej. Poznamenajme, že v Lipnici bol v tom čase slovenským učiteľom Ernest Kučučka, veľmi aktívny človek, ktorý s deťmi nacvičoval divadelné predstavenia a pochodoval s nimi celé okolie. Azda najťažšie obdobie prežil Štefan v závere druhej svetovej vojny, keď sa vo Veľkej Lipnici zastavil front na celých deväť týždňov. Časť Lipničanov evakuovali do iných obcí a ostatní sa museli skrývať po pivniciach, aby si zachránili aspoň holé životy. Počas bojov časť obce vyhorela.

Po vojne sa Štefan začal zaúčať do otcovho remesla - murárstva. Spolu pochodovali celé okolie, kde pracovali na rôznych stavbách. Počas týchto cest sa zoznámil s Margitou Helegdovou z Jablonky, devou slovenského pôvodu. Padli si do oka a tak sa rozhodli, že svoj vzťah spečatia sobášom. Stalo sa tak pred 48 rokmi v kostole Premenenia Pána v Jablonke. Po svadbe sa Štefan prestáhol do Jablonky a býval spolu s manželkou u svokrovcovcov. Nadalej však, popri práci na hospodárstve, chodil na múračky. Neskôr začal pracovať

v jablonskej mliekarni a posledných desať rokov bol zamestnaný v škole ako školník, kde robil pravdu povediac všetko, čo bolo treba. Dbal o poriadok, upratoval, robil údržbárske práce a v zime aj kúril. V škole pracoval až do odchodu do dôchodku. Jeho nespokojná

Krajan Štefan Karlak z Jablonky

náštrana mu však nedovolila nečinne sedieť a oddychovať. Už ako dôchodca sa venoval obchodovaniu, takže dodnes ho môžeme stretnúť na jablonských trhoch.

Medzičasom sa mu narodilo päť dcér, ktoré spolu so ženou vychovali. Najstaršia dcéra Mária býva dnes v Kędzierzynie-Koźlu a druhá Grażyna sa po vydaji prestáhovala na Tešínsko. Ďalšie dve dcéry Justína a Jana sú zdravotne postihnuté a bývajú spolu s rodičmi. V rodinnom dome zostala aj najmladšia dcéra Emília, ktorá sa vydala a stará sa o hospodárstvo, no a opatruje rodičov, najmä matku, ktorá je veľmi chorá.

Štefan Karlak je veľmi aktívny človek, ktorý vyvíja aj širokú spoločenskú činnosť, najmä v krajanskom hnutí. Je podpredsedom Obvodného výboru Spolku na Orave a súčasne aj pod-

predsedom miestnej skupiny v Jablonke. Ako som už v úvode napísal, aj vďaka nemu sa k našim rodákom v Jablonke dostane časopis Život. Je horlivým propagátorom Života, zbiera predplatné a doručuje časopis čitateľom. Okrem toho je predsedom Spolku sv. Vojtecha. Pre členov tohto spolku každý rok priváža zo Slovenska podielové knihy a svätovojtešské kalendáre, s čím mal donedávna na colinci v Chyžnom veľké problémy. Veľa úsilia venuje otázkam slovenských bohoslužieb v Jablonke. Napísal medziiný päť listov kardinálovi Franciszkovi Macharskému, v ktorých protestoval proti zmenám hodín odbavovania týchto bohoslužieb. Trápi ho však jedna vec, že v základných školách na Orave zaniklo vyučovanie slovenského jazyka. Problém vidí v tom, že sa tu nič nerobí, že rodičia zanedbali národnú výchovu detí, že sú ľahostajní k slovenskej výučbe v školách.

Jeho veľkým prianím je výstavba Domu slovenskej kultúry na Orave. Ako sám hovorí, takéto centrum by akiste veľmi zaktivizovalo oravských krajanov a povzbudilo ich národné povedomie. Záleží mu na tom, aby nezanikla slovenská história a pretrvala do ďalších rokov. Podľa neho je zároveň potrebné čo najskôr opraviť pomníky významných dejateľov na oravských cintorínoch medziiný vo Veľkej Lipnici, v Jablonke a ďalších dedinkách. To sú predsa dôkazy slovenských dejín na Orave.

Takýchto ľudí naše hnutie potrebujeme viac. Teda takých, ktorí sa budú zastávať Slovákov a dbať o zachovanie dedičstva svojich otcov, ktorí budú získávať mladých ľudí pre krajanské hnutie a upevňovať v nich slovenské národné povedomie, aby sa nebáli hovoriť pravdu a priznať sa, že sú Slovákm. Je to aj jedna z podmienok obnovenia slovenskej výučby v školách a ďalšieho rozvoja nášho spolku.

Štefanovi Karlakovi prajeme do ďalších rokov veľa zdravia, sily a úspechov v jeho záslužnej krajanskej činnosti.

MARIÁN SMONDEK

Vdvojčísle Knižnej revue (KR) 16-17/2004 sa objavil text prozaika a esejistu Antona Hykischa s názvom Slovenská literatúra v Krakove (s. 15). Neviem, či ho treba hodnotiť ako článkovú správu, glosu alebo causerie; zo žánrového hľadiska ide vari o hybrid. Hovorí sa v ňom o Krakove ako takom a jeho architektúre, o národnostnej menštine Slovákov v Poľsku a ich Spolku (SSP), o jeho knižnej vydavateľskej činnosti a mesačníku Život, ako aj o iných skutočnostiach.

pramene, i keď v radoch osadníkov boli zastúpení aj Nemci, Poliaci, Rusíni a v malom počte Maďari, čo pri kolonizovaní pohraničných území vôbec nie je prekvapujúce.

Ak sa na spomínanú hraničnú čiaru pozérame od východu na západ, podľa priliehajúcich väčších regiónov ide o Zemplín, Šariš, Spiš, Liptov, Oravu a Kyseču (tie už na svojej západnej strane hranica so Sliezskom a Moravou).

Naznačenú problematiku skúma a interpretuje dosť rozsiahla historická odborná spisba. Z nej však treba vzdvihnuť precíznu vedeckú monogra-

Na podrobne vysvetlenie uvedeného problému tu však niet miesta, môžem ho len signalizovať či načrtňuť. Česká strana predpokladala, že nový štát na území Sliezska bude zhodný s tzv. historickými hranicami koruny českej. Ale po prvej svetovej vojne sa uplatňovalo predovšetkým sebaurčovacie právo národov, a tak na Tešínskom Sliezsku sa vynoril vážny problém, kde bude hranica. Totiž jeho východná časť mala obyvateľstvo len poľskej národnosti, v strednej časti (po poľsky Zaolzie), kde boli veľké zásoby uhlia i významné priemyselné podniky, žilo

CHYBNÉ TVRDENIA NEPLATIA

Najdôležitejším Hykischovým oznamom je fakt, že mu po poľsky vychiel v translácii Andrzeja Czcibora Piotrowského román Milujte kráľovnú – Kochajcie kráľovu (Kedže v redakcii KR nies polonistu, treba mať na to pochopenie, že v poslednom slove uverejneného názvu vynechala nosovku a, i keď je to relevantný prvok poľského pravopisu). Samozrejme Hykischovi úprimne želám, aby jeho román mal aj čitateľský úspech (bol už preložený do viacerých jazykov).

Ale nemožno nechať bez komentára jeho tvrdenie: ...Slovenská menšina v Poľsku nie je početná (sú to obyvatelia dedín Kysúc, Oravy, Spiša a Javoriny)... Toto tvrdenie z významového hľadiska treba opraviť a lapsusy vyvrátiť! I keď Hykisch nie je profesionálny historik, ak píše o panovníčke Márii Terézii (1740-1780) a jej období, predpokladám, že to z hľadiska reálnej ovláda aj na úrovni profesionálneho historika. To ho však neospravedlňuje, že ak už hovorí o historickej inom čase a téme (konkrétnie ide o 20. storočie, môže z vecného hľadiska aj popiesť fakty, čo si Slováci v Poľsku môžu vysvetľovať vlastne ako nezáujem či neinformovanosť (horšia by už bola len ignorancia) takpovediac verejnej mienky v materskej krajine o ich minulom a terajšom osude.

Severné územia Slovenska (v pomerne k dnešnej hraničnej čiare) sa osídlovali od konca 13. a začiatku 14. storočia (neskôr nasledovali viaceré doosídľovacie vlny) najmä osadníkmi zo Slovenska (vtedy súčasti Uhorska), o čom svedčia historicky nespochybniaté, overené

fiu z pera Jána Beňka Osídlenie severného Slovenska (Košice, Východoslovenské vydavateľstvo, 1985). Poznanie tohto fundovaného diela recipientovi jasne osvetlí, že hranica medzi Slovenskom a Poľskom nevznikla náhodne. Preto sa podstatnejšie ani nezmenila takmer 700 rokov. (Žigmundov záloh šestnástich spišských miest Poľsku tvorí inú kapitolu, tu sa mu nebudem venovať, a nijako nesúvisí s otázkou území, o ktorej hovorím ďalej)

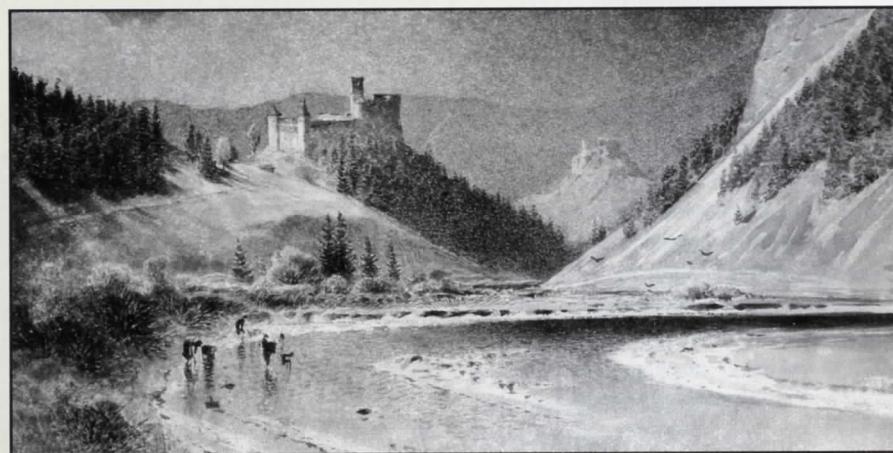
Za existencie Česko-Slovenska sa formovala tendencia (namä z českej strany) zamlčať, preináčiť, historicky neobjektívne vysvetľovať, ako a v čí prospech dopadol spor po prvej svetovej vojne (1918-1920) o niektoré pohraničné územia medzi nanovo sa konstituujúcim Poľskom a formujúcim sa Česko-Slovenskom, a to na Tešínskom Sliezsku, ako aj v časti Trenčianskej (priľahlé okolie Čadce), Oravskej (severovýchodná oblasť) a Spišskej župy (severozápadná časť).

národnostne zmiešané obyvateľstvo, no s vysokým podielom Poliakov, kym jeho západná časť (Frýdecko) bola takmer čisto česká. Celý spor sa riešil na medzinárodnom fóre.

Zároveň poľská strana si robila nároky na tie slovenské územia, kde žijú slovenskí goralí (pokladala ich za „neprebudení Poliakov“, čo mal dokazovať ich prechodný dialekt medzi slovenčinou a poľštinou, i keď historicky nikdy neboli súčasťou Poľska. A čo je rozhodujúce, slovenskí goralí oddávna a jednoznačne prejavovali slovenské národné povedomie (hovoríme to z autopsie, lebo sám pochádzam z onoho územia).

Beneš diplomaticky úspešne pracoval tak, že stredná časť Tešínskeho Sliezska pripadla na českú stranu (aj s poľskou menšinou, ktorá tam žije dodnes, a pritom na poľskej strane sa neocitol ani jeden etnický Čech). Pripravovaný plebiscit, ktorým by obyvateľstvo na všetkých sporných územiacach

A. Mednyánszky - dolina Dunajca s hradmi Nedeca a Czorsztyn

priamo vyjadrielo, do ktorého štátu chce patriť, sa napokon neuskutočnil, lebo z akútnejch dôvodov (vojna Poľska s boleslavským Ruskom) sa ho zriekla poľská strana, na čo ochotne pristúpila česko-slovenská strana. Verdikt o novej hranici vyrieckla Rada veľvyslancov spojených a združených mocností 27. augusta 1920 v Spaa.

Podľa neho nepriaznivo obišlo najmä Slovensko, pretože Poľsku pripadlo zo Spiša štrnásť dedín s príslušným územím a z Oravy dvanásť dedín s príslušným územím; súhrnné šlo o 583 štvorcových kilometrov a 22 684 obyvateľov. Túto stratu pre Slovensko v semanticko-historickom rozmere treba odôvodniť ako „vyrovnávaciu položku“ Poľsku za český zisk na Tešínskom Sliezsku.

Z povedaného vyplýva, že do poľskej držby sa nedostalo nič z Kysúc, a to bôž Javorina (ide o vtedajšiu osadu a dnes už obec, ktorá existuje vo Vysokých Tatrách medzi Javorinkou a Bielou vodou, známa je aj Hohenloheho poľovníckym zámočkom), to je presné vysvetlenie k Hykischovmu citátu.

Až nasledujúcim kamienkom v histórii bola skutočnosť, že po Mnichovskej zmluve (diktát) roku 1939 si beckovské Poľsko vynútilo od slovenskej strany aj územie pri Čadci, na Orave obce Suchá Hora a Hladovka, oblasť Babej hory, vo Vysokých Tatrách Javorinu, Podspády a časť katastra Ždiaru, no aj celé slovenské vnútorné Tatry s Bielovodskou a Javorovou dolinou, ako aj so Zadnými medoľomami a časťou Belianskych Tatier až po Kopské sedlo, v Pieninách pravý breh Dunajca a obec Lesnicu, ďalšie úpravy hraníc pri Piwnicnej a Lupkove, ako aj Cigeľke. Súhrnné šlo o 222 štvorcových kilometrov so 4300 obyvateľmi slovenskej národnosti. Tento stav platil len do vypuknutia druhej svetovej vojny.

Počas trvania prvej Slovenskej republiky (1939-1945) všetky pôvodne slovenské územia (vrátane celého Spiša a Oravy) sa spojili s materskou krajinou.

Po druhej svetovej vojne sa obnovili hranice z roku 1920.

Na konci dvadsiatych rokov 20. storočia sa teda v Poľsku ocitlo vyše dvadsať tisíc Slovákov.

Väčšina z tohto obyvateľstva sa vtedy zaoberala roľníctvom, pastierstvom a prácam v lesoch. Až neskôr, ako po-

stupovalo spriemyselňovanie Poľska, získavalo aj iné zamestnanie (časť z nich však pracovala na Slovensku).

Na uvedenom území, pochopiteľne, zostali aj obydlia tohto obyvateľstva (vo viacerých obciach s drevou gorskou zástavbou, ktorá by sa mohla zaradiť do pamiatkových rezervácií ľudovej architektúry; tá v súčasnosti takmer celkom ustúpila, prevládol modernizačný trend, v ktorom dominuje tzv. zakopanský štýl).

Na dedinách zostali sakrálné stavby (kostoly, kaplnky atď.), ktoré majú pozoruhodnú umeleckohistorickú hodnotu tak ako inde na Spiši.

Zachovali sa aj cenné civilné stavby (alebo aspoň menšie solitary), medzi ktorými dominuje dodnes obývaný Nedecký hrad, (do konca 18. storočia nazývaný rovnomenne ako rieka, nad ktorou sa vypína – Dunajec); v roku 1330 sa spomína ako „novum castrum de Dunajec“, čiže pôvodne šlo o gotickú stavbu. Nedaleko na protiľahom brale stojí ruiny hradu Czorsztyn, čo len dokazuje, že medzi nimi viedla stará hranica. Chránili protiľahlé územia, patriace susediacim štátom. Keďže v súčasnosti pod nimi existuje priehrada na výrobu elektrického prúdu, zámerne som na ilustráciu výberal reprodukciu kolorovanej kresby významného výtvarníka Ladislava

Mednyánskeho: V doline Dunajca hrad Nedeca a hrad Czorsztyn, ktoré zachytáva vtedajší stav (na konci 19. storočia), je v majetku Slovenskej národnej galérie v Bratislave.

Zaistie, národnostná menšina Slovákov v Poľsku nebola početná (jej osobitnú etnicitu poľský štát začal uznávať v roku 1947). Za vše osemdesať rokov počet obyvateľov Oravy a Spiša vzrástol. Koľko ľudí z nich sa dnes hlási za Slovákov (reprezentuje ich Spolok Slovákov v Poľsku), nie je známe (sú o tom len odhady), pretože proces assimilácie pokračuje. Pri poľských sčítaniach ľudu národnosť možno slobodne deklarovať, ale úradné výsledky sa v tejto kategórii nezverejňujú.

Nedávno sa zainteresované subjekty medzinárodného práva stali členmi EÚ. Nech sa to stane všeobecne rešpektovanou výzvou, aby sa akékoľvek problémy (aj pohraničné) riešili len na základe tolerancie a vzájomného porozumenia.

Týmto textom som nemal zámer Hykischovi „uštedriť lekciu“ historického exkurzu (musel by byť podstatne rozsiahlejší), chcel som však podčiarknuť, že o zložitých faktoch bez dostatočných a správnych historických poznatkov nemožno zodpovedne písat ani do bežných tlačových periodík.

VLASTIMIL KOVALČÍK

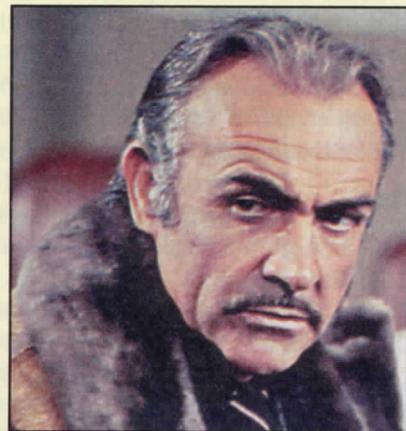
NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známeho britského divadelného a najmä filmového herca, tvorca viacerých znamenitých úloh v anglických a hollywoodských filmoch. Aby sme vám uľahčili odpoveď na našu otázku, pripomienieme, že najväčšiu popularitu získal za filmy, v ktorých zahral postavu Jamesa Bonda, agenta 007. Napíšte nám jeho meno a priezvisko a pošlite na adresu našej redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyzrebusujeme slovenské knihy.

* * *

V Živote č. 1/2005 sme uverej-nili fotografiu poľského herca Ar-

tura Žmijewského. Knihy vyžrebovali: Michalina Knapčíková z Mikołowa, Arkadiusz Tynus z Kacvína a Eva Makowská z Rabky.

S

každou zmenou v nášom živote spájame isté nádeje, ale aj obavy z toho, ako to nové bude fungovať v praxi. Podobne bolo tomu pri vstupe našich štátov do Európskej únie (1. mája 2004), čím o. i. získali nárok na pomoc v niektorých odvetviach hospodárstva, v tom aj v poľnohospodárstve. Ešte pred vstupom Poľska do európskych štruktúr poľskí politici rokovali o podmienkach nášho členstva v EÚ. Jedným z výsledkov dohovorov je právo na príplatky pre roľníkov, čo umožnilo predložiť žiadosti o priamu finančnú pomoc. Najskôr sa však roľníci museli zúčastniť školení, ktoré prebiehali v

Krempašanka Johana Pacigová s deťmi

VYHLIADKY NAŠÍCH EUROROĽNÍKOV

jednotlivých obciach, počas ktorých sa o. i. dozvedeli, ako vyplniť žiadost o príplatky a aké podmienky musia splňať, aby ich dostali. Príprava žiadostí bola sice dost náročná, zdlhavá a vyžadovala si viaceré dokumenty, ale ako neskôr vysvetlilo, vyplatila sa. Podľa určených noriem príplatok na 1 hektár poľnohospodárskej pôdy je vyše 500 zlôtých. Pozostáva on: zo základného príplatku na 1 ha (210 zlôtých) a doplatku závislého od druhu výroby. Napr. pestovatelia obilia a olejnatých rastlín dostanú doplatok 292 zlôtých, chmeľu – 1 tisíc zlôtých na 1 ha, zemiakov určených na škrob – 250 zlôtých za tonu a pod. Doplatok sa môže zvýšiť pre roľníkov hospodáriacich v horských oblastiach – od 170 do 260 zlôtých. Treba pritom podknúť, že sú to zatial menšie príplatky, ako dostávajú roľníci vo Francúzsku a iných štátoch EÚ. Avšak po roku 2013 by mali byť už rovnaké pre všetkých roľníkov Európskej únie.

Celkovo o finančnú pomoc z Európskej únie žiadalo v Poľsku 1,4 mln roľníkov, ktorí hospodária na 95 percentoch poľnohospodárskej pôdy. Najmenej týchto žiadostí bolo práve v Malopoľskom vojvodstve (76%). Súčasne s prijatím žiadostí sa konali kontroly, či údaje uvedené v žiadostiach zodpovedajú skutočnosti. Tieto kontroly robili pracovníci Agentúry reštrukturizácie a modernizácie roľníctva (ARaMR), ktorí prichádzali priamo za roľníkmi a spolu s nimi chodili po poliach a zistovali, ako sú obhospodárené jednotlivé pozemky.

Prvé príplatky dostali len vyžrebovaní roľníci už 18. októbra 2004. Poľská národná banka prostredníctvom bankových prevodov poslala peniaze na špeciálne vytvorený účet AraMR, odkiaľ poputovali priamo na roľnícke účty. Všetci žiadatelia dostanú príplatky do konca apríla 2005. Už od mája môžu roľníci predkladať nové žiadosti o príplatky na rok 2005.

Pokúsili sme sa zistit, na čo chcú využiť získané peniaze niektorí z našich roľníkov. Medziiným opýtali sme sa Johany a Rafala Pacigovcov z Krempáčov, či takéto príplatky sú vôbec potrebné. – Samozrejme, že sú potrebné, aj keď je to nevel'ká podpora vzhľadom na stúpajúce náklady na poľnohospodársku produciu, nákup strojov, umelých hnojív atď. Sú to však prostriedky pomáhajúce zlepšiť úroveň poľnohospodárstva. Myslím si, že pomaly sa speje k tomu, aby roľník neboli len tým, ktorý pracuje na roli, ale aj podnikateľom a manažérom v jednom, ktorý si vie vybavit rôzne zložité úradné záležitosti a získava finančie na rozvoj vlastného gazdovstva, – hovorí Johana. Manželia Pacigovci hospodária na nevel'kom gazdovstve. Je pomerne dobre zmechanizované, ale oni ho chcú ďalej modernizovať. Nové stroje kupujú spoľačne s rodičmi buď známymi, inak by si to nemohli dovoliť. Okrem toho explootácia a údržba strojov je pomerne nákladná, kým v skupine sa to dá skôr zvládnuť. Ako povedali Pacigovci, získané finančné prostriedky poslúžia na modernizáciu hospodárskych stavieb, ktoré treba prispôsobiť požiadavkám EÚ.

V Novej Belej sme zašli za Andrejom Mošom, ktorý potvrdil mienku Pacigovcov, že pre zvýšenie efektivity treba hospodárstva neustale modernizovať a na to sú potrebné príplatky. Prístup do európskych štruktúr si žiada od roľníkov, aby zavádzali viaceré inovácie v gazdovstve a prispôsobili ho štandardom EÚ. Všetky úpravy sa však spajajú s početnými poplatkami, ktoré nie sú najnižšie. Napr. krúžky pre dobytok či ovce, umelé hnojivá, hygienicky zariadené hospodárske priestory pre dobytok a pod. Je to len pár príkladov, na ktoré musí roľník vynaložiť peniaze, aby sa jeho výroba kvalifikovala na európsky trh. – Myslím si, že pred nami je ēšte dlhá cesta, kým sa naše gazdovstvá prispôsobia všetkým požadovaným normám. Jednako to nepôjde bez priamej podpory zo strany EÚ a štátu. Zatial sme museli investovať do toho sami, ale dúfam, že sa nám to v budúcnosti vráti, –

hovorí Andrej. – *Tento rok sa celý systém príplatkov len overoval v praxi a dúfam, že na budúci rok to bude už lepšie fungovať. Zároveň si roľník musí zvyknúť na to, že najskôr musí vynaložiť vlastné prostriedky, aby neskôr mohol dostat' napr. príplatky či úver.*

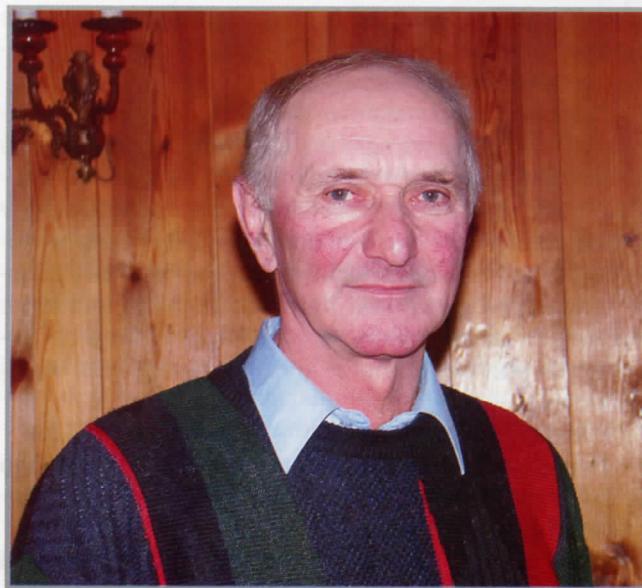
Andrej gazduje spoločne s manželkou Annou a synom Rafałom na okolo 10-hektárovom gazdovstve. Okrem toho obrába ešte ďalšie prenajaté pozemky. Do žiadosti o príplatky uviedol 7-hektárov. Za získané peniaze chcú Mošovci zmodernizovať maštaľ, upraviť steny, aby sa dali umývať a dať siet'ky na obloky, aby dnu nevchádzal hmyz. Tieto úpravy sú pri výrobe mlieka nevyhnutné. Je to nákladná investícia, ktorá sa im raz vráti.

Krajan František Pleva z Fridmana hospodáril na 5-hektárovom gazdovstve, ktoré už odovzdal svojim synom Jozefovi a Pavlovi, ale nadálej im pomáha. Ako hovorí, vstup do Európskej únie si žiada od roľníka modernizáciu hospodárskych stavieb a vôbec poľnohospodárskej výroby. Aby však roľník mohol myslieť o modernizácii, musí mať na to prostriedky. Jednou z možností sú práve príplatky, ktoré mu to uľahčia. Plevovci prihlásili v žiadosti o príplatok 4 hektáre. Podľa slov Františka, peniaze z EÚ by chceli určiť na modernizáciu hospodárskych stavieb alebo na umelé hnojivo respektívne odložiť na kúpu traktora.

Na Spiši výška príplatkov nebola veľmi vysoká, keďže gazdovstva nie sú tak veľké, ako v iných oblastiach Poľska. Ale aj tie čiastky, ktoré dostali, prispejú k zlepšeniu gazdovského rozpočtu. Väčšinou sa použijú na prestavbu hospodárskych stavieb, zlepšenie kvality pestovaných plodín, nákup strojov, dobytka, umelých hnojív alebo kŕmiv. Pravdu povediac, príplatky sú len kvapkou v mori potrieb, keďže európske normy poľnohospodárskej výroby vyžadujú od roľníkov viaceré nákladné investície. Podmienkou, aby roľník mohol myslieť o nákladných investíciách, je však predaj vyrobených poľnohospodárskych produktov za primeranú cenu. Pokiaľ toto nebude splnené, nemôžeme hovoriť o rentabilnosti gazdovstva.

Text i foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Andrej Moš z Novej Belej

OSUD NOVOSTAVBY SND

Diskusia o osude novostavby Slovenského národného divadla sa ocitla na scesti, z ktorého sa len sotva zrodí rozumné riešenie. Či je to najšťastnejšie rozhodnutie šéfa rezortu hospodárstva, ministra Ruska, dostavať budovu cez americkú spoločnosť Truthheim s tým, že záujmy štátu bude zastupovať ministerstvo hospodáštva a nie kultúry? V tom pripade to už nebude národný stánok kultúry, ale Kongresové centrum NATO, či ných európskych buď svetových štruktúr.

Riaditeľ Kabinetu divadla a filmu SAV Miloš Mistrík hovorí, že sú spôsoby, ako nájsť peniaze na Slovenské národné divadlo bez toho, aby sa muselo predávať. „Myslím si, že celá budova by mala zostať Slovenskému národnému divadlu a nemalo by sa vôbec uvažovať o jej prerobení na kongresové stredisko. Vláda nie je schopná dodržať svoje pôvodné sľuby o dostavbe a ako elegantné riešenie sa jej pozdáva, že zahraničný partner zaplatí dokončenie budovy. Keby sme ju však nedokázali dokončiť, tak by to nebola len hanba vlády, ale celého národa.“

S pokusom zorganizať celonárodnú zbierku na dokončenie novej budovy SND prišlo združenie Občianska iniciatíva slovenskej inteligencie. „Na sviatok Troch kráľov, ktorí obdarovali novonarodeniatko ako nádej nášho sveta – aj my sme sa rozhodli obdarovať stavbu SND“, uvádzá sa vo vyhlásení združenia. Z dejín je známy prípad, keď celonárodná zbierka umožnila obnoviť Národné divadlo v Prahe. „To bol však celkom iný historický kontext, zbierka Národ sobě sa uskutočnila na vlnie národného obrodenia,“ myslí si sociológ Ľubomír Falšan. V súčasnosti sa navyše aktivizujú zbierky na obnovenie tatranských lesov i na pomoc obyvateľstvu juhovýchodnej Ázie, posliahnutého ničivým morským zemetrasením.

Slovakom sa ponúka vynikajúca možnosť, ako prejať spolupatričnosť s rodou krajinou. Formou podpisových akcií zaujať stanovisko za dostavbu tohto kultúrneho stánku.

Novostavba SND bola od samého začiatku „nad pomery“ Slovenska – špičkovým vybavením budovy, ale najmä veľkorysým urbanistickým riešením celej zóny. Keďže plánovaný rozpočet presiahol pol milióna česko-slovenských korún, mala o nej rozhodnút federálna vláda. Na stavbu však z federálneho rozpočtu nešla ani koruna, o jej začiatí rozhodla len slovenská vláda, čím v podstate prekročila svoje právomoci.

Po dvadsiatich rokoch sa dnes konečne začína napĺňať vizia architektov o novom mestskom centre Bratislavu na nábreží Dunaja. Zároveň sa uvažuje o zmene účelu budovy, ktorá mala byť jej kultúrnou dominantou. Jedným z autorov projektu je Peter Bauer, ďalší dvaja sú Martin Kusý a Pavol Paňák.

- Ako sa to celé začalo, pán Bauer?

„V roku 1979 bola vypísaná súťaž na novostavbu SND spolu so súťažou na územné riešenie celej zóny Pribino-

Čo sa stane s touto veľkolepou novostavbou SND v Bratislave?

va. Podľa vtedajších predpisov mala budova s takýmto veľkým investičným vkladom automatický nárok na pridelenie väčšej plochy pozemkov."

- Dnes sú to exkluzívne pozemky v zóne, ktorej cena bude v budúnosti asi stúpať.

- V tom tkvie aj jadro súčasného problému. Podľa mňa ide totiž o dve samostatné kauzy – dokončenie stavby so špičkovým vybavením a predaj príahlých pozemkov. Spájať prevádzku divadla s využitím pozemkov, tak ako to navrhuje memorandum, je podľa mňa zvláštna bizarná a bezprecedentná konštrukcia. Nie je to vôbec nutné. Mesto predalo firme Ballymore Properties nábrežné pozemky asi za 550 miliónov, cena pozemkov pri SND by sa mohla vyšplhať aj na 300 miliónov. Z môjho pohľadu dokončenie divadla podľa pôvodných projektov neohrozenie projekt hotela v blízkosti – divadelné sály sa tiež môžu pokojne využívať aj na konferencie. To všetko je v poriadku, len by to všetko malo byť v opačnom garde. Predsa si nepostavím dom, aby som bol v ňom podnájomníkom."

- Čo poviete na plán prestavby činohernej sály na kiná, reštaurácie a administratívne priestory?

„O projekte prestavby som len počul, ak by sa však vychodila z činoherného javiska už zabudovaná revolvorová točna, bola by to veľká škoda. Samotná technológia stavby stojí možno miliardu. Na tomto prípade je

zarážajúca tá zvláštna neinformovanosť, stále sa v televízii ukazujú akési hrdzavé rúry, ktoré tam už dávno nie sú. Je potrebné zdôrazniť, že nejde o dostavbu, ide len o dokončenie, dotiahnutie detailov do finálneho konca.“

- Akú má dnes podľa vás túto budova hodnotu?

„Zodpovedne vám vyhlasujem, že dnešná cena celej budovy nie je prestavaných 3,5 miliardy, ale možno sedem, možno aj viac miliárd. Hala Sazka Aréna v Prahe stála 10 miliárd českých korún, pričom vybavením je s touto budovou neporovnatelná.“

- Je skutočne taká špičková?

„Najbližším porovnatelným divadlom je nová Opera Bastille v Paríži. Operná sála má centrálny, bočné i zadné javisko. V zadaní projektu boli požadované všetky scénické pohyby – to nedokáže len také hocijaké divadlo, v Bratislave už vôbec nie. V činohre je použitý princíp revolverovej točne. Sála je koncipovaná ako anfiteátrový priesitor, v ktorom by mal mať herec čo najblížší kontakt s divákmi. Divadlo je jedno z najkomplikovanejších občianskych stavieb, zložitejší je už vari len projekt veľkej nemocnice.“

- Dá sa ešte zachrániť?

„Dá, len to musí chcieť samotné vedenie Slovenského národného divadla a slovenský národ. Vláda nesmie hazardovať s touto požiadavkou.“

Text a foto: JÁN KUBÁŇ

HORČIČNÉ ZRNKO...

Cirkev žije z Eucharistie. Táto pravda nevyjadruje len každodennú skúsenosť viery, ale synteticky zhŕňa aj jadro tajomstva Cirkvi. V rozmanitých podobách s radosťou zakúša, ako sa neustále potvrzuje prísľub: „A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta” (Mt 28, 20), no vo svätej Eucharistii, kde sa chlieb a víno premieňajú na Pánovo telo a krv, sa mimoriadne teší z tejto prítomnosti. Odvtedy, čo na Turíce Cirkev – ľud Novej zmluvy – začala svoje putovanie k nebeskej otčine, božská sviatost neustále ožarovala jej dni a napĺňala ju dôveryplnou nádejou (Encyklika, Ecclesia de Eucharistia). Eucharistia nám prináša pokoj, ktorý svet tak veľmi potrebuje. Na začiatku veľkého pôstu sa nám treba obrátiť na Krista, nášho Spasiteľa, ktorý prináša pokoj, zmierenie a cieľ života tomu, kto ho hľadá. Raz večer zaklopal na dvere môjho bytu istý mladý človek. Povedal: „Pán farár, čo mám robiť? Mám problém s vierou a už pol roka nechodom do kostola. Rozprávali sme sa dlho. Povedal som mu, že treba porozmýšľať o veľkej obete Ježišovho kríža, inak sa nič z Eucharistie pochopí nedá.

13.02.2005, Prvá pôstna nedela, Mt 4, 1-11

Počas Veľkého jubilea roku 2000 som mohol sláviť Eucharistiu v jeruzalemskom Večeradle, tam, kde ju podľa tradície prvýkrát slávil sám Kristus. Večeradlo je miesto ustanovenia Najsvätejšej sviatosti. Práve tam pri večeri vzal Ježiš do svojich rúk chlieb a dobrorečil, lámal ho a dával učeníkom hovoriac: „Vezmite a jedzte z neho všetci, toto je moje telo, ktoré sa obetuje za vás” (porov. Mt 26, 26; Lk 22, 19; 1 Kor. 11, 24; Encyklika, Ecclesia de Eucharistia) Večeradlo je miesto, kde sa začalo naše spasenie. Keď som tam bol, veľmi ma bolelo, že sme spoločne nemohli sláviť Eucharistiu. Dnes nie sú žiadne prekážky, aby sme sa zúčastnili na tomto tajomstve našej spásy, len keď chceme. Prvé pôstne dni nám pripomínajú Večeradlo, kde Ježiš umýval apoštolom nohy. Dal nám tak príklad služby. Ako to vyzerá v našom živote? Vieme slúžiť, keď stretneme potrebujúceho človeka? Teraz veľa ľudí posielajú peniaze do Ázie. Nie je to však také uspokojenie nášho svedomia? Však máme okolo seba chorých a chudobných. Aj oni potrebujú skutky kresťanskej lásky.

20.02.2005, Druhá pôstna nedela, Mt 17, 1-9

„Lámanie chleba” znamená Eucharistiu. Po dvetisíc rokoch pokračujeme v uskutočnení tohto pôvodného obrazu Cirkvi. A keď tak robíme počas eucharistického slávenia, zrak duše sa zameriava na Veľkonočné trojdnie, na to, čo sa udialo na Zelený štvrtok, pri poslednej večeri a potom po nej. Ustanovenie Eucharistie sviatostne anticipovalo udalosti, ktoré sa uskutočnili po Poslednej večeri, počnúc getsemanskou agóniou. Opäť vidíme Ježiša, ako vychádza z Večeradla, zostupuje s učeníkmi, aby prešiel cez potok Cedron a vošiel do Olivovej záhrady. V tejto záhrade je ešte aj dnes niekoľko veľmi starých olivovníkov. Možno boli svedkami toho, čo sa v ich tieni odohralo v ten večer, keď Kristus v modlitbe zakúšal smrteľnú úzkosť, „pričom mu pot stekal na zem ako kvapky krví” (Lk 22, 44). Krv, ktorú krátko

predtým obetoval Cirkvi ako nápoj spásy vo sviatosti Eucharistie, sa začala prelievať. Jej vyliatie sa napokon dovršilo na Golgotu, kde sa stalo nástrojom našej spásy: „keď prišiel Kristus, veľkňaz budúcich darov (...), raz navždy vošiel do svätyne, a to nie s krvou capov a teliat, ale so svojou vlastnou krvou, a tak získal večné vykúpenie” (Hebr. 9, 11-12. Encyklika, Ecclesia de Eucharistia). Pôst, ktorý prežívame v našich domoch, pripomína nám aj Ježišovu krv, ktorú vylial za našu spásu. V každej sv. omši sa tá istá krv prelieva za každého z nás. Vieme si to vážiť?

27.02.2005, Tretia pôstna nedela, J 4, 5-15

Hodina našej spásy. Hoci bol nesmerne skúšaný, Ježiš neunikal pred „svojou hodinou“. „Čo mám povedať? Otče, zachráň ma pred touto hodinou. Ved práve pre túto hodinu som prišiel” (J 12, 27). Ježiš túži, aby mu učenici robili spoločnosť, no musí zakúšať samotu a opustenosť: „To ste nemohli ani hodinu bdiť so mnou? Bdejte a modlite sa, aby ste neprišli do pokušenia!” Mt 26, 40-41). Len Ján zostane pod krížom, vedla Márie a zbožných žien. Getsemanská agónia bola úvodom do agónie kríža Veľkého piatka. Svätá hodina, hodina spásy sveta. Keď sa slávi Eucharistia v Jeruzaleme pri Ježišovom hrobe, takmer hmatateľne sa vraciame k „jeho hodine”, hodine kríža a oslávenia. Na to miesto a do tej hodiny sa duchovne prenáša každý knaz, keď slúži sv. omšu, spolu s kresťanským spoločenstvom, ktoré sa na nej zúčastňuje (Encyklika, Ecclesia de Eucharistia). Samota Krista a naša ľudská samota. Dá sa to porovnať. Sú ľudia, ktorí sú všdy sami. Keď som chodil „po kolede”, stretol som ženu, ktorá veľmi plakala. Jej syn odišiel do Rakúska, tam si našiel manželku, ale odvtedy nemá kontakt s matkou. Ani nezavolá, ani nenapíše. Žena, ktorú si vzal, mu to nedovolí. Prečo? Nevie to ani matka. Žije v samote a modlí sa ako sv. Monika o obrátenie syna. Môžu byť aj iné samoty? Pozrime saokoľo seba... Ježiš je nadálej sám v našich blížnych.

06.03.2005, Štvrtá pôstna nedela, J 9, 1-41

„Mysterium fidei! – Hľa, tajomstvo viery!” Keď knaz vyslovuje alebo spieva tieto slová, prítomní odpovedajú zvolaním: „Smrť twoju, Pane, zvestujeme a tvoje zmŕtvychvstanie vyznávame, kým neprídeš v sláve”. Keď Cirkev poukazuje na Krista v tajomstve jeho utrpenia, týmito alebo podobnými slovami objavuje aj svoje vlastné tajomstvo: Ecclesia de Eucharistia. Ak s darom Ducha sv. na Turíce vychádza Cirkev na svetlo a vydáva sa na cesty sveta, tak rozhodujúcim momentom jej utvárania je istotne ustanovenie Eucharistie vo Večeradle. Jej základom a jej prameňom je celé Triduum paschale, ktoré je však zhrnuté, už anticipované a navždy „skoncentrované”, v eucharistickom dare. V tomto dare Ježiš Kristus odovzdal Cirkvi stále sprítomňovanie veľkonočného tajomstva. Ním ustanovil tajomné „sprítomnenie” tohto Tridua v priebehu všetkých storočí (Encyklika, Ecclesia de Eucharistia). Blížia sa dni našej spásy a Pánovho umučenia. Niektoré farnosti prežívajú duchovnú obnovu. Knazi hlásajú potrebu pokania, obrátenia a my sa pytame samých seba, či po takejto obnove bude znova všetko ako bolo...?

Ideme za Kristom z Večeradla do Getsemanskej záhrady a pred Pilátov súd. Chodme našim srdcom, myslou a hlavne stretnutím na Eucharistii.

Kňaz PAVOL KUBANI

Na sny sa neumiera

Netajím: vojsko cisárstva Nippon Koku, čo malo obsadiť Spiš, mi nedožičilo spánku.

A Šo Kurihara, ktorého sa vec týkala, sa postaral, aby sa mi v driemotách zjavoval v podobách, aké som vídaval v jeho ostrovnej vlasti.

Raz ako štvornožky podlieza prielaz vykresaný v prastarej pínii v ešte starobylejšej svätyni v Nagoji. Inokedy ako sústredene medituje nad listom ručného papiera, aby jediným tahom štetca, ako keď uštipne had, vrhol na biely hárok tuš v podobe znaku písma katakana či hirakana, odrážajúceho poryvy jeho duše, videnie sveta, radosti i bôle života. Ba dokonca sa mi raz pred zglejenými očami modlil na rohoži k domácemu bôžikovi šintoistického oltárika. Slovom, nedával mi žiť ten

neistý, vedel však zachovávať zdržanlivosť takmer zenbudhistickú, vždy keď nadchádzal okamih skazy. A poučený taoizmom prejavovať zodpovednosť pri projektovaní šťastnejších riešení, co nepochybne dodávalo romantický prídych jeho životopisu. Patril úlohe. A ona patrila jemu.

Nikdy som však nezistil, či ho dostatočne poučili o minulosti nášho vtedy práve novonarodeného štátu s prastarou kultúrou a o základnom inštinkte bytia národa, ktorý ho obýval. Asi sotva. Škoda. Bolo by mu to na osoh. Povedzme aj dávne príslovie: Slovák prebudne všetkých cudzozemcov. Alebo ešte staršie: Zo Slováka všetko vystane. Či niekdajšie porekadlo: Za Slováka nik nezastane, len Boh. Ba aj štiplavá prostorekosť: Kde sa dvaja Poliaci zídu, hneď sa tri stránky vadia. A sotva by našiel v dejinách neuveriteľnejší príklad, keď dlžník stojí stoj nútí veriela, aby prijal dlh, a veriteľ sa tomu silou-mocou bránil. Pričom nešlo o dajaký groš. Ale o veľký majetok! A tá kuriózna hra netrvala mesiac či rok. Ale stáročia!

Keby sa bol, ako vratív, Kurihara oboznámil s historiou podivných udalostí Slovenska, bol by sa dozvedel vela. Najmä tú o Lubovnianskem hrade. Tam uhorský kráľ Žigmund uzavrel s poľským kráľom Vladislavom Jagelovským zmluvu o priateľstve a mieri, pričom dal do zálohu za tridsaťsedemtisíc kôp strieborných českých grošov hrad, na ktorom zmluvné dielo podpisovali, aj šestnásť spišských miest i ďalších trinásť obcí. Pravda, už o sedem rokov chcel Žigmund dlh vyplatiť. A po ľom všetci ďalší uhorskí panovníci. A všetky uhorské snemy. Nariadili dokonca vykúpenie zvláštnym zákonom. A nebolo azda jediné zasadanie snemu, kde by túto požiadavku nástojčivo neopakovali. Máre. Príčina bola jasná. Vtedajší Spiš predstavoval jedno z najbohatších a najkultúrnejších záklut strednej Európy, s prekvitajúcim baníctvom, remeslami, obchodom a poľnohospodárstvom. A dôchodky, ktoré museli mesta dané do zálohu odvádzat poľskému panovníkovi, boli také neslychané, že iba jednorocné príjmy z baníctva stačili na zaplatenie celej dlžoby aj s úrokmi.

Žigmundova pôžička mala hodnotu zhruba stotisíc zlatých florénov. Za tých tristošesdesiat rokov, keď Poliaci odmietaли vyrovnanie dlhu, ich správcovia, gubernátori, starostovia, kasteláni, kapitáni a vicekapitáni, zodpovední za vyberanie daní a vykonávanie dozoru nad „starostovstvom spišským“, ako volali zálohové mestá, z nich vytážili nie menej, nie viac ako päťsto miliónov takých istých zlatých florénov. To bola hlavná príčina, prečo Poľsko tvrdohlavo odmietaло dlh prijať. A prečo sa slabé, tureckými vojnami a stavovskými povstaniemi vyčerpané Uhorsko usilovalo záloh vyplatiť. Podarilo sa to až Márii Terézii. Obratne využila ľažkosti prvého delenia Poľska a uzavrela dohodu o vypustení zo zálohu hradu, miest aj obcí a ich prevzatí do správy uhorskej koruny.

Preto keď si v priebehu mierovej konferencie Poľsko uplatnilo nároky na Tešínsko, hoci vždy náležalo Českej korune, a žiadalo úpravy na Orave a takmer celý Spiš, hoci práve hranice medzi Uhorskou a Haličou v minulosti sporné neboli, naopak, patrili medzi najstabilnejšie, pre tých, čo poznali historiu, nebolo až takým zvláštnym prekvapením, keď práve za Dunajec pritiahalo poľské vojsko.

Od Červeného Kláštora do Starej Lubovne, ale aj od Mníšku. Na jeho čele sa hrdo niesol poľský plukovník. Prelaknutému starostovi, s hrdom stiahnutým strachom, sa obradne predstavil a radostne zahlásil, že ho prišiel osloboodiť. Po tejto cere-

BOHUŠ CHŇOUPEK

POGROM

čudný posol transcendentna. A neraz som sa pristihol, ako meravo civiem do prázdnia a kdesi tam hľadám toho diabla po-kušenia.

Akokolvek, ale už som vedel, že Kurihara znamená gaštanový háj. Čo neznelo až tak zle. Mohol som ho predsa zdvorilo pozdraviť: Dobrý deň, pán Gaštanový háj. Alebo, povedzme, sa ho spýtať na zdravie: Ako sa vám vodí, pán Gaštanový háj? No začínať mi byť zrejmé, že ak by to malo trvať dlhšie, ľudia na okolí oprávnene budú mať dôvod podozrievať ma, či mi nestráší vo veži. Pretože od takých snov v driemotách stačil už iba krôčik, aby som začal tvrdiť, že Šo Kurihara je vybavený vnútornou sústavou zmyslových receptorov, ktorími dokáže rozpoznať bližiace sa nebezpečenstvo dávno predtým, než by bolo možné jeho jestvovanie dokázať. A to som už ani nemal na mysl cunami, tú strašlivú podmorskú vlnu, čo ničí a vraždí a stahuje všetko živé do hlbín oceánu. Ani zemetrasenia, z ktorých majú Japonci strach, prv než prídu na svet. Ale poznámenávam, že to som už nespomíнал. Iba som si to myslie. Nevystupoval som ako prorok. Skôr ako svedok.

Ako plynul čas, mohol som o tomto synovi Krajiny vychádzajúceho slnka potvrdiť, že pochádza z prefektúry Mito, mesta Ibaragi, a to ostatné som už taktiež poznal takmer spamäti. Promoval na Právnickej fakulte Cisárskej tokijskej univerzity a s čerstvým diplomom doktora práv zložil na ministerstve zahraničia skúšky pre vyššiu diplomatickú službu. Prvé vyslanie odslúžil v hodnosti atašé na velvyslanectve v Madride, odkiaľ ho v januári roku 1920 delegovali do Paríža, aby so skupinou svojich krajanov pôsobil vo výbere pre realizáciu Versailleskej mierovej zmluvy spojených a združených mocností. Mal vtedy rovnych štyridsať rokov, práve toľko, aby kariérny diplomat vedel spraviť všetko v pravý čas, nie prineskoro, ale ani nie privčas.

Pravda, jeho pôsobenie v Španielsku ma nezaujímallo. Vzrusujúci bol ten Versailles. Týkal sa totiž nás. Lebo išlo o Spiš. A Oravu. O kúsok Spiša a Oravy, aby som bol presný. O severnú hranicu Slovenska.

Súdiac z dokumentov, okrsok tohto ostýchavého, úctivého diplomata bol pomerne obmedzený, stupeň a rozsah vplyvu

mónii odtiahol cez Hniezdne, Ružbachy až do Podolíncu, a ako ľudia vraveli, neskrýval chuť tiahnuť až po Poprad a Levoču. Isto by tak bol aj spravil, nebyt napochytre nasadených slovenských dobrovoľníkov. Boli to roty prvého praporu prvého pluku Slovenskej slobody, preformované z Gardy slovenskej slobody, zrodenej ešte na moravskej strane hraníc pri Uherskom Hradišti.

Poliakov zastavili. A dohoda o demarkačnej čiare, ktorú ich prinútili podpísť už o dva týždne, stanovila hranicu na líniu od Javoriny cez Kamienku, Jarabínu, Malý Lipník po Andrejovku. A o ďalšie dva týždne, v polovici januára 1919, sa Poliaci stiahli na vlastné územie.

Ak účastníci mierovej konferencie dávali najavo svojim vládam prekvapenie, ak nie všeobecný údiv, ktorý počinanie slovenského suseda spoza Tatier vyzvalo, tí, čo poznali, aký obrok zálohový Spiš kedysi vynášal, vedeli až príliš dobre, o čom je reč.

Kolízia vyvolaná obsadením sporného územia spôsobila krízu vo vzájomných vzťahoch s Poľskom. Stupňovalo sa napätie, ktoré podnetilo obidve vlády sadnúť si, najskôr v Paríži a potom v júli roku 1919 v Krakove, za rokovací stôl. Zástupcovia Polska presadzovali návrh rozhodnutú o spore plebiscitom. Zlé jazyky tvrdili, že Poliaci ich organizujú tolko - o Horné Sliezsko, Poznansko alebo Bialystocko - takže jeden plebiscit navyše Poľskom nezatrasie. Česko-slovenskí zástupcovia, usilujúci sa udržať Košicko-bohumínsku železnicu spoločne s Karvinskou uhoľnou panvou, presadzovali ako hraničnú čiaru Vislu. Neuplatnili však požiadavku plebiscitu na Orave a Spiši.

Rokovanie stroskotalo. Neúspešne riešenie sporu sa prenieslo z Krakova na mierovú konferenciu. Tá, opierajúc sa o mierové zmluvy, Versailleskú, Saintgermainskú, Trianonskú, ktorými si velmoci vyhrali právo uručiť hranice nových nástupníckych štátov, rozhodla 27. septembra 1919 prostredníctvom Najvyššej rady uskutočniť na spornom území ľudové hlasovanie. V Spišskej župe vo všetkých obciach okresu Spišská Stará Ves, v časti okresu Kežmarok a v obciach na severozápad od čiary rozvodia medzi Dunajcom a Popradom. V Oravskej župe vo všetkých obciach okresu Trstená a Námestovo. Pôvodne navrhovanú Trenčiansku župu do územia nezahrnuli.

Toto územie vyhlásili za neutrálne a podriadili pod dočasného správu medzinárodnej komisie so sídlom v Tešíne. Skladala sa zo zástupcov velmocí pod predsedníctvom francúzskeho predstaviteľa. Pretože toto teritórium sa nepovažovalo ani za súčasť Česko-Slovenska, ani Poľska, nejestvoval ani štátoprávny podklad pre ich štátну zvrchovanosť.

A pretože komisia zvyknú zriaďovať subkomisie, spravila tak aj komisia tešínska.

A tak sa aj Šo Kurihara dostal na Slovensko.

Telegram. Adresáti:

zupan dr pivko dolny kubin zupan dr ruman levoca monsignor blaha spiske podhradie

tesin piateho maja tisicdevatstovdvadsat, cislo tridsatjeden stop rozhodnutie komisie medzinárodnej stop komisia medzinárodná rozhoduje stop primo stop medzinárodná komisia deleguje svoju moc nakolko sa tyka uzemia spisa a oravy na dobu plebiscitu subkomisii s plnou mocou pozostavajucu z delegatov anglia person francia de la forest divonne italia tornielli japonsko kurihara stop secundo stop kompetencie subkomisie obsahuje ohľadom otazok týkajúcich sa miestnej spravy vsetku moc samej komisie medzinárodnej tesinskej s vynimkou obmedzenia ktore medzina-

rodna komisia uzna za potrebne stop tertio stop vsetky funkcie budu vykonavane priamo a osobne subkomisiou ktorá sa usídli na uzemi plebiscitu stop zastupca vlady polskej a zastupca vlady cs podporuju subkomisiu ako poradcovia stop vlada cs sa ziada zdelit toto rozhodnutie zupanom v dolnom kubine a levoci ktorí az do prichodu medzinárodnej komisie mali administracie v plebis- citnom uzemi na spisi a orave stop

podpisali za angliu willson za franciu de maunerville za italiu borsarelli za japonsko jamada.

Spis číslo 1516 pleb. Prísne tajné.

Od: subkomisie pre Spiš a Oravu, delegácia RČS.

Všetkým referátom, administratívnemu oddeleniu, generálnemu finančnému riaditeľstvu, prezídiu II., V. odboru, riaditeľstvu pošt a telegrafov v Bratislave a Košiciach, riaditeľstvu železníc v Bratislave a Košiciach, vojenskému riaditeľstvu železníc v Trenčianských Tepliciach, čs. zemskému vojenskému veliteľovi pre Slovensko v Bratislave, čs. zemskému četníckemu veliteľstvu v Bratislave:

Tešínska medzinárodná komisia, poverená rozhodnutím veľmocí spojených a združených zo dňa 27. septembra 1919 dočasnej správou a organizáciou plebiscitu na Tešínsku, časti Oravy (okres Trstenský a Námestovský) a Spiša (okres Staroveský a obec Javorina) poverila rozhodnutím zo dňa 6. mája 1920 č. 31 štyroch svojich delegátov, ako subkomisiu s plnou mocou, správou plebiscitného územia na Orave a Spiši a organizáciou plebiscitu na tom území.

Územia plebiscitné na Orave a Spiši sú až do definitívneho rozhodnutia veľmocí spojených a združených neutrálne, pod zvrchovanosťou hore uvedenej subkomisie, ktorá sídli v Jablonke. Vláda Česko-slovenská a poľská menovala po jednom delegátovi, ktorí majú v subkomisiu poradný hlas. Delegátom RČS je msgr. Marián Blaha. Kancelária čs. delegácie nachádza sa v Trstenej.

Nakolko každá dispozícia na území plebiscitnom, ktorá sa zo strany úradov čs. stane bez vedomia a privolenia medzinárodnej komisie, považovaná je subkomisiou za porušenie jej suverenity a je príčinou protestov proti tomuto porušovaniu. Žiadame preto, aby sa naše úrady vo všetkých záležitostiach, týkajúcich sa úradných výkonov na plebiscitnom území, obracali vždy pred výkonom na delegáta RČS pri medzinárodnej subkomisii pre Oravu a Spiš. Delegácia má číslo telefónu 17 a adresa telegramov znie: Čs. delegácia Trstena. Za ministra: podpis.

Vláda po rozhodnutí o plebiscite splnomocnila ministra vnútra, aby vo svojom rezorte sústredil celú príslušnú agendu. Uložila mu priebežne informovať o každej akcii. Vydať až pokyn vybudovať organizačnú sieť plebiscitnej služby. Úradnícky personál mal udržiavať lojalný vzťah k obyvateľstvu, pretože akékoľvek nedorozumenie, prechmat či neprístojnosc skrývali v období pred ľudovým hlasovaním vážne nebezpečenstvo rozkolísania pomerov. Na posilnenie akcieschopnosti plebiscitnej služby sa vláda uznesla zriaďiť funkcie vládnych komisárov pre plebiscit na Orave s kanceláriou v Trstenej a na Spiši v Spišskej Belej. A podriadíť im všetky organizácie a jednotlivcov v župách pôsobiacich v záujme plebiscitu, ako aj všetky úrady na tomto území, politické, finančné, železničné, vojsko, pošty i cirkevné ustanovizne. Komisári boli oprávnení podniknúť všetko, čo uznali v záujme plebiscitu za potrebné. Pre uľahčenie operatívneho styku bola v Ružomberku zriadená „Ústredná kancelária pre plebiscit na Spiši a Orave“.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

Z DEJÍN FRIDMANSKEJ ŠKOLY

Chcel by som sa dnes pozastaviť pri našej Základnej škole vo Fridmane a napísat niečo o živote a dejinách tohto vzdelávacieho zariadenia v našej obci v období od roku 1870 dodnes. Keďže nemám staršie pramene o našej škole, začínam uvedeným rokom aj preto, že vtedy začal túto školu navštěvovať môj starý otec (zomrel v roku 1941), ktorý mi pred smrťou podal množstvo údajov o našej alma mater.

Ako všetci vedia, v roku 1870 a samozrejme aj v skorších obdobiach patril Fridman a s ním aj ostatné obce severného Spiša do Rakúsko-uhorskej monarchie. V súvislosti s tým sa naňho vzťahovali aj všetky predpisy a práva uhorského štátu. Ako mi svojho času rozprával môj starý otec, ale aj iní starší ľudia, voľakedy budovali školy najprv v tých obciach, kde už boli zriadené farnosti a postavené kostoly. Samozrejme, vtedajšie školy boli poriadne cirkevnej správe. Prvými učiteľmi na týchto ľudových školách boli tzv. rechtori, čiže ľudia, ktorí popri vyučovaní pôsobili aj ako organisti hrajúci v kostoloch. Rechtori za svoju prácu v kostoloch i školách neboli platení. Každý z nich však dostal kus pozemku z tzv. cirkevného poľa, ktorý mohol obrábať a pestovať na ňom také plodiny, aké potreboval pre svoje živobytie, ba aj chovať domáce zvieratá. V niektorých obciach mali rechtori popri spomínaných cirkevných pozemkoch aj akési „služobné“ byty, kde mohli bývať. Tak bolo napr. v Kacvíne, kde takýto rechtorský dom stojí dodnes a volá sa „organistovka“.

Vráťme sa však do Fridmana, kde vtedajšia škola z druhej polovice 19. storočia bola postavená Pri doline. Naproti tomu rechtorov byt sa nachádzal z druhej strany oproti škole. Je to tzv. „rechtorský plac“ pri dnešnej Kostolnej ulici. Musím podotknúť, že budova tejto školy stala ešte v tridsiatych rokoch 20. storočia.

Ďalšia fridmanská škola pri kostole bola postavená okolo roku 1886. Mala len dve miestnosti a vyučovalo sa v nej až do čias vybudovania najnovšej školy, v ktorej sa učí dnešná školská mládež v našej obci. Treba však poznamenať, že nakoľko v spomínamej škole boli len dve miestnosti a detí z roka na rok

pribúdalo, škola prenajímalala pre potreby vyučovania ďalšie miestnosti v súkromných domoch, medziiným aj vo fridmanskom kaštieli. Kurivo pre potreby školy zabezpečoval miestny urbársky spolok, ktorý každý rok dodaval na tento cieľ značné množstvo dreva. Táto urbárska povinnosť sa skončila roku 1955, keď drevo nahradilo uhlie a zabezpečovanie vykurovania v školách prevzal na seba štát.

Vyučovanie vo fridmanskej škole – a myslím, že podobne bolo aj v iných spišských obciach – sa uskutočňovalo hlavne v neskorých jesenných mesiacoch a najmä v zime, kým neboli práce v polí. Totiž na gázdovstve museli pomáhať aj deti už od najmladších rokov. Je zaujímavé, že približne do roku 1895 sa u nás vyučovalo po slovensky. Až potom sa začala silná maďarizácia, takže aj v školách bolo zavedené vyučovanie v maďarskom jazyku. Učili maďarskí učitelia, ktorí však už, na rozdiel od spomínaných rechtorov, dostávali od štátu riadny plat. V maďarčine sa začali vyučovať všetky predmety, dokonca deti sa pred a po vyučovaní museli aj modliť po maďarsky. Takýto stav trval až do konca prvej svetovej vojny, teda do roku 1918.

Úroveň vyučovania, najmä po zavedení maďarčiny, bola veľmi nízka. Mnohí žiaci sa nezriedka nedokázali naučiť ani len písť po maďarsky. Negramotných bolo naozaj veľa. Môžem to konštatovať aj na základe matričných kníh z dávneho notárskeho úradu vo Fridmane, kde som si všimol, že pri registrácii narodení, sňatkov alebo úmrtí sa mnohí z fridmanských obyvateľov nevedeli ani podpísť a namiesto podpisov písali krížiky.

Samozrejme popri školách sa maďarské úrady snažili zaviesť maďarčinu aj do verejného života, teda najmä do úradov. V kostole sa však ľudia modlili a spievali po slovensky, no a v každodenom živote komunikovali so sebou v spišskom nárečí. Maďarské úrady ponáďali aj názvy jednotlivých obcí. Tak napr. Fridman sa po maďarsky volal Frigyesvágási, Krempachy – Belkrompach, Nová Belá – Ujbéla, Jurgov – Szepesgyörke atď.

Keď sa v roku 1918 skončila prvá svetová vojna, na troskách Rakúsko-Uhorska vznikla prvá samostatná Česko-Slovenská republika, ako aj Poľská republika a iné nezávislé štáty. V školách sa konečne začalo vyučovať po slovensky, čomu sa ľudia veľmi tešili. Do Fridmana a aj do iných spišských obcí prišli totiž učitelia zo Slovenska, ktorí nielenže učili deti, ale po večeroch nezriedka aj dospelých. Žiaľ, situácia Spiša (aj Oravy) bola stále neistá a keď sa nakoniec neuskutočnil plebiscit, o našej budúcnosti rozhodla Rada veľvyslancov v Spaa 28. augusta 1920, na základe čoho Fridman a ďalších 13 spišských obcí pripojili k Poľsku. V súvislosti s tým museli od nás odísť slovenskí úradníci, kňazi, no a učitelia. Do škôl prišli noví učitelia z Poľska, ktorí učili po poľsky celé medzivojnové obdobie až do roku 1939, kedy sa severný Spiš a horná Orava opäť vrátili k Slovensku. Hoci medzitým vypukla druhá svetová vojna, u nás začala riadne pôsobiť slovenská štátnej administratíva, v tom aj notárský úrad, no a slovenská škola, ktorá mala riadne obsadenie učiteľmi zo Slovenska. Žiaľ, tento stav trval len päť rokov, keďže nás po vojne v roku 1945 opäť pripojili k Poľsku.

Je pochopiteľné, že v súvislosti s opätnou zmenou hranice štát dosadiel u nás poľských učiteľov, takže odvtedy až dodnes sa u nás vyučuje po poľsky.

Tu však treba poznamenať, že v prvých povojnových rokoch sa spišskí (a aj oravskí) krajania začali organizovať a založili svoje Spolky Čechov a Slovákov na Spiši a Orave, ktoré vynaložili veľké úsilie pre vytvorenie slovenského vyučovania na školách. Tak teda v roku 1948 vznikla aj vo Fridmane Základná škola so slovenským vyučovacím jazykom, ktorú navštěvovala veľká väčšina fridmanských detí. Riaditeľom slovenskej školy bol Andrej Pitek, ktorý pochádzal z Durstína. Popri nej pôsobila aj poľská škola. Žiaľ, v druhej polovici päťdesiatych rokov bola slovenská škola zrušená.

JÁN BRINČKA
POKRAČOVANIE NASLEDUJE

Krempašské lesy treba po víchri ešte upratať

Zvážanie dreva na pílu

KREMPACHY '2005

Po novembrovej živelnej pohrome v našich lesoch sa uskutočnil výpredaj zničeného dreva. Väčšina občanov vykúpila svoju časť dreva a pustila sa do upratovania lesov. Krempašská píla bude mať v tomto roku veľa práce, ľudia tam už nazvážali veľké množstvo dreva, ktoré bude popílené na trámy, dosky, lišty a iné materiály, potrebné v stavebnictve, stolárstve a pod.

Vianočné sviatky boli tentoraz bez snehu. Krempašania mali počas nich možnosť pozrieť si predstavenia miestneho divadelného krúžku Mravec, ktorý uviedol dve scénky - Ježiškove jasličky a Pani zima a snehulienky. Okrem toho boli tiež viaceré humorné scénky, spoločné spievanie kolied a vianočné i novoročné vinše. Predstavenia pri-

Scénka z Ježiškových jasličiek

e-mail: zivot@tsp.org.pl

pravili školské deti pod vedením riaditeľky kultúrneho domu Márie Krištofekovej. Na záver dvojhodinového programu niekoľko kolied zahrala miestna dychovka.

Na záver roka, čiže na Silvestra, sa v krempašskom Obecnom kultúrnom dome konala veľká silvestrovská zábava. Zúčastnilo sa jej vyše sto obyvateľov obce, ktorí tu prišli v kruhu priateľov a známych rozlúčiť sa so starým a privítať nový rok 2005, zatancovať si a dobre sa zabaviť. Ako už na takýchto podujatiach tradične býva, účastníci plesu si aj pospievali a pri poháriku šampanského si do nového roka poriali všetko najlepšie.

Krempachy sú priemerne veľkou obcou. V súčasnosti žije v nej okolo 1280 obyvateľov. V minulom roku sa tu narodilo 15 detí, bolo tiež sedem dvadieb a sedem poriebov.

Text a foto: FRANTIŠEK PACIGA

Krempašská silvestrovská zábava

J. Čongva a L. Molitoris s majstrom S. Trepáčom počas otvorenia

Vernisáž vzbudila veľký záujem

Odkrývanie hlbín duše

Iné stratygráfie - takýto názov mala výstava tvorby Stana Trepáča a Hedvipy Hamžíkovej otvorená 10.12.2004 v Galérii slovenského umenia v Spolku Slovákov v Krakove.

Stano Trepáč je akademickým maliarom, ktorý študoval na Strednej umeleckopriemyselnej škole v Kremnici v odbore umelecké kováčstvo. Pokračoval v štúdiu na VŠTU v Bratislave v odbore reštaurovanie maľby u doc. Me-

sárošovej. V súčasnosti sa venuje komornej maľbe a reštaurovaniu umeleckohistorických pamiatok. Jeho tvorba je akoby farebnou meditáciou so snivou atmosférou. Ako autor povedal, snaží sa prostredníctvom svojej tvorby odkrývať hlbiny ľudskej duše. Pozastaviť sa nad človekom trošku dlhšie a vnímať ho cez jeho vnútro. Trepáčova tvorba sa formovala v rokoch 1989-90 aj pod vplyvom skupiny INAK, ktorá za tri roky svojej existencie priniesla novú výtvarnú alternatívu. Maliar sa vracia k figúre s motívom konkrétnego tvaru a pozadím holej znakovosti. Dominuje predovšetkým fialová farba a tmavý pigment, ktorý spôsobuje mystickosť zobrazenia. V jeho tvorbe sú obsiahnuté biblické motívy a na ich pozadí sa črtá orientálna filozofia, v ktorej ide o harmóniu ľudského ducha s prírodou.

Účastníci počas prehliadky...

... a besedy o výstave

Ďalšiu maliarovu tvorbu v rokoch 1995-96 významne ovplyvnila nová farebnosť. Sú to najmä odtiene žltej, ružovej, červenej a hlavne tyrkysovej. Tieto farby spôsobujú, že pri percepции diela vzniká dojem, akoby každý kúsok plátna ožíval. V tomto období sa Trepáč inšpiroval aj tvorbou majstra Velasqueza tvoriač tzv. KULT INFANT. Maliar do svojich diel vkladá históriu prezentovanú na základe konkretizovaných vizií, ktorým dáva realistickú podobu. V týchto maľbách môžeme nájsť únik do iného sveta, ba nielen to, maľby akoby nás nútili zastaviť sa na chvíľu pred uponáhľanou realitou. Stano Trepáč je maliarom známym viacerým milovníkom umenia na Slovensku, ale aj v zahraničí. Prezentoval svoje maľby vo Francúzsku, Nemecku, Českej republike, Chorvátsku, Rakúsku a teraz Poľsku.

Hedviga Hamžíková je akademickou maliarkou. Študovala na VŠVU v Bratislave v odbore úžitkového umenia. Jej tvorba (maliarska aj grafická) je preplnená d'alekosiahlymi možnosťami používania počítačovej estetiky, využívania geometrických tvarov, presnosťou farby a dvojrozmersťou kompozície. Jej diela ukazujú priesitor. Je to, dalo by sa povedať, ilúzia navrstvovania sa viacerých kompozícii, foriem a tvarov, ktoré sa navzájom ovplyvňujú. Hamžíkovej stratyfráfie sú zakotvené medzi realitou a snom. Dosahuje to pomocou navrstvovania farieb. Najčastejšie využíva techniku nalepovania fa-

rebných fólií. Farebnosť a rôznorodnosť tvarov spája s rozmanitými nápadmi vo svojich dielach. Tematicky sú to úvahy o živote, postava alebo zobrazený tvar sú podčiarknuté farebne alebo nejakými detailmi. Maliarka sa taktiež zúčastnila viacerých výstav na Slovensku, v Nemecku, Chorvátsku, Turecku, Rakúsku, Česku a Poľsku. Patrí k najnadanejším výtvarníkom vo svojom odbo-re, o čom svedčí fakt, že získala dve Národné ocenenia v Prahe a ocenenie Worldstar Svetovej organizácie design'u a balení v USA.

Výstavu otvorili predseda SSP Jozef Čongva a generálny tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris. Na úvod pozdravili prítomných a privítali hostí o. i. generálmu konzulku SR v Krakove Janu Burianovú, zástupkyňu žilinského samosprávneho kraja PhDr. Dlhakovú, riaditeľa „Cepelie“ v Krakove Jozefa Spišiaka, prof. Kajtocha s manželkou, podpredsedu SSP a šéfredaktora Života Jána Špernogu a ďalších milovníkov umenia. V krátkosti oboznámili prítomných so životom a prácou autorov. Na vernisáži bol prítomný Stano Trepáč, ktorý pozdravil zhromaždených a vyjadril svoje po-tešenie z možnosti prezentovať Krakovčanom, a nielen im, svoju tvorbu. Neskôr, po prehliadke výstavy, sa mohol každý osobne porozprávať so slovenským maliarom. Vernisáž uzavrela beseda pri po-háriku dobrého slovenského vína. (ak)

Pohľad na vystavované obrazy

Pri po-háriku slovenského vína

Elaine Oliverová bola v rozpakoch. Kto jej mohol poslať ten balíček?

- To je určite nejaký omyl... – povedala neisto.

- Nie, milá pani, zásielka patrí určite vám, - uistil ju mladý doručovateľ, zrejme invalid, lebo nemal ľavú ruku.

Pozdravil a odišiel.

Pani Oliverová si prezerala balíček. Rodné meno, priezvisko a adresa boli napísané jasne a zretelne, pečiatka patrila mestnej pošte...

Položila balíček na stôl, ale neotvárala ho. Mala čudný pocit... Meno

predala? Máte ju ešte? Alebo ste ju už predali? A komu?

Klenotník mlčal. Môže jej vôbec povedať pravdu a všetko? Pozorne sa na ňu zahľadel. Nie, nepovie jej to, rozhodol sa, je veľmi rozčúlená, teraz na to nie je vhodná chvíľa...

- Áno, spomínam si, - odpovedal až o chvíľku. – Navrchu bola tanečnica... Nedávno som ju predal...

- Nepamäťate sa náhodou, kto ju kúpil?

- Nejaký neznámy mladý muž. Myslím, pani Oliverová, že nebola z nášho mesta... Vôbec sa nejednal o cenu...

Pani Oliverovej akoby zastalo srdce. Presne tak by konal John...!

Týždeň po hracej skrinke dostala Elaine ďalší balíček, úplne rovnako zabalený. Vnútri bola škatuľka bez označenia ako pred tým.

Ked' ju otvorila, cítila, ako sa jej podlamujú kolená. V servítke ležala smaragdová brošňa, ktorú jej daroval John v deň ich svadby.

Bol to nádherný drahý skvost...

Stower jej zaplatil za řu veľa peňazí.

A teraz šperk ležal na jej dlani a trblietal sa ako vtedy, keď jej ho John pozorne a s úsmevom pripevnil na svadobné šaty...

Pozbieraťa všetky sily. Musí sa naučiť prekonávať vzrušenie, z ktorého by jej srdce a lekár nemali nijakú radosť.

Bude toto posielanie balíčkov pokračovať?

John bol vždy veľmi štedrý...

Bol priam posadnutý túžbou kupovať jej darčeky. Stačilo povedať a už mala to, čo chcela. Áno, mohla byť šťastná.

Časom však stále ľahšie počítovala, ako je od neho závislá. Chcela mať aspoň trochu vlastných peňazí, lenže John jej dával len minimálne vreckové...

- Chcem sa o teba sám starat, - hovorieval.

Otvoril účet v lahkárstve, v mliekarni, čistiarni, u kadernícky... Platil všetko, co bolo treba: Dokonca aj jej krajčírku. Za celý čas ich manželstva nemala v ruke viac ako päť dolárov.

Balíčky chodili ďalej a pani Oliverová bola z toho čoraz nervóznejšia. Očakávala ďalší balík a vždy vopred vedela, čo v ňom bude, pretože Johnove darčeky sa jej vracali v rovnom poradí, v akom ich od neho dostávala. Briliantový náramok, darček k narodeninám, nasledoval po náušnicach, ktorými ju John prekvapil na Vianoce...

Zo začiatku, keď sa zasnúbili, si ju Johnova štedrosť podmaňovala. Nebola zvyknutá mať toľko krásnych vecí, pripadalo jej to ako sen. Postupne však stále viac túžila po nezávislosti a táto túžba sa nakoniec stala mániou. Johnove darčeky sa pre ňu menili na symbol jej otroctva. Muse-

MARRY BARRETOVÁ

KVETY NA HROB

a adresa odosielateľa zneli: P. Zaľúbený, Kvetná ulica 35...

Rozmýšľam hlúpo, pomyslela si. Asi som sa vo svojej samote po Johnovej smrti stala čudáčkou... Balíček ju predsa nemôže rozrušiť...

Strhla lepiaci pásku, pod hnédym papierom bola biela škatuľa bez akejkoľvek nálepky alebo označenia.

Opäť ustrnula a zaváhala...

Pomaly otvárala škatuľu, rozbalila veľkú bielu servítku a zbadala malú hraciu skrinku s maličkou tanečnicou...

Okamih vŕhalo, ale potom skrútila miniatúrny kľúčik. Ozvali sa tóny Štraussovo Modrého Dunaja a figúrka začala tancovať.

Pani Oliverová si sadla a cítila, že sa jej rozbúšilo srdce. Bol to prvý darček, ktorý dostala od Johna ešte predtým, ako sa vzali.

Čo to má znamenať? Zmocnila sa jej panika...

Túto skrinku videla naposledy v Stowerovom starožitníctve, kam ju sama odnesla a predala. Neisto vstala a s námahou vošla do garáže a autom odišla do centra mesta.

- Pán Stower, mohli by ste mi ukázať tú hraciu skrinku, ktorú som vám

- Vrávite, že to bol mladý muž?

- Áno, asi tridsaťročný... Sympatický...

Tej noci pani Oliverová spala veľmi nepokojne. Snívali sa jej hrôzostrašné sny, z ktorých sa prebúdzala spotená a s búšiacim srdcom...

Mŕtvy manžel sa v nich zjavoval ako živý...

John...

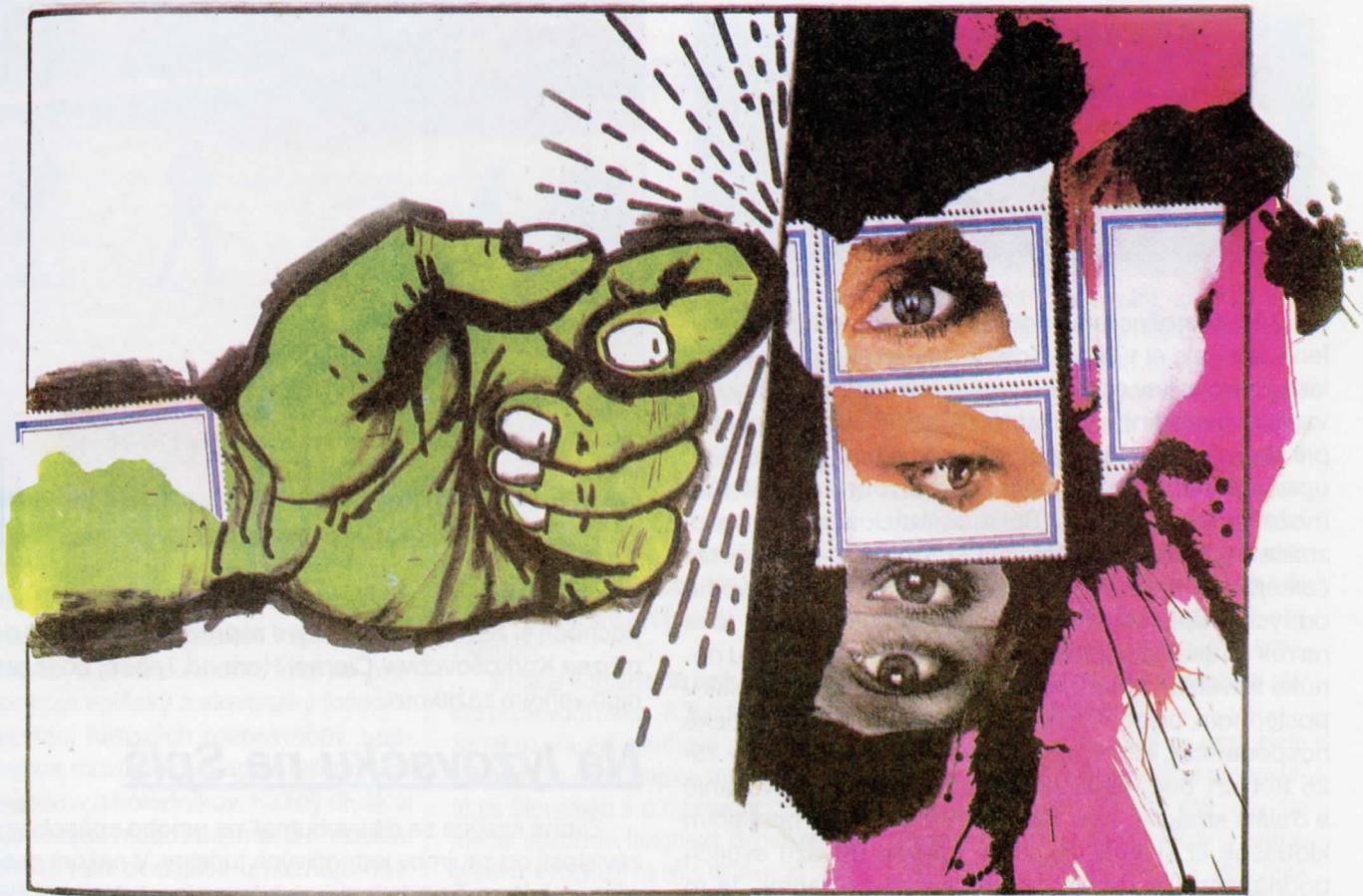
Ked' sa zoznámili, mal asi tridsať rokov. Bol pekný, ctižiadostivý a už vtedy mal povest vynikajúceho právnika. Venoval sa politike, a zdalo sa, že to môže dotiahnuť ďaleko. Mohol sa vtedy výhodne oženiť, ale on mal záujem len o ňu, obklopoval ju pozornosťou a zahŕňal darčekmi.

Pre ňu postavil aj dom, v ktorom teraz žije...

Tešila sa, a hoci nepociťovala k nemu nejakú veľkú lásku, jeho dvorenie neodmietala...

Pochádzala zo starého rodu, ktorý kedysi niečo znamenal, ale jej rodina prišla na mizinu, a tak neodolala pokúšeniu vydáť sa pre peniaze.

Ked' sa v nej John dakedy neskôr sklamal, bol pridobre vychovaný, aby jej to dal najavo...

la vynakladala veľké úsilie, aby John nezbadal, čo v skutočnosti cíti.

Po darčeku na výročie svadby – strieborných kávových lyžičkách – dostala balíček s kryštálovou väzou, ktorú John priviezol znejakej služobnej cesty.

Začínala sa jej zmocňovať panika. Ostával už totiž len jedený, posledný darček. A ten znamenal skoro to isté, akoby John vstal z hrobu...

Elaine Oliverová bola aj za normálnych okolností veľmi citlivá žena s labilnou nervovou sústavou, a preto nečudo, že teraz žila v strašnom stave. Nemohla spať, a ak sa jej predsa len podarilo zaspať, prenasledovali ju desivé sny, z ktorých sa prebúdzala spotená a na vlastný krik...

Balíček prišiel a vedela, čo v ňom je. Nebol to darček pri nejakej príležitosti, ale vec, ktorú John jedného dňa jednoducho zbadal v obchode a bez uvažovania ju kúpil.

Ruky sa jej triasli, že len horko-ťažko balíček rozbalila...

V bielej škatuľke ležala smaragdová dóžička na lieky. Majstrovské umelcové dielo... Len čo pani Olive-

rová zbadala dóžičku, hneď ju zabala...

Čo bude nasledovať? Dostane ešte nejaký balíček? A ak áno, čo v ňom bude...?

Toho večera šla zavčasu spať, ale zaspaa nemohla. Prevalovala sa a tupo hľadala na povaľu. Zrazu počula, ako niekto rázne zaklopal na dvere a zároveň zazvonil.

Vstala z posteľe, obula si papuče, prehodila na seba župan a pomaly zo-stupovala po schodisku. Akoby jej to prikazovala nejaká neznáma sila; práve tak ako musela rozbaliať všetky balíčky, ani teraz nemohla ponechať bez povšimnutia toto rozhodné klopanie.

Ked' prišla do haly, opäť počula klopanie a zvonenie; znelo práve tak rozhodne ako pred chvíľočkou. Pristúpila k dverám, zastala a položila ruku na kľučku. Od strachu ju opúšťali sily a strácali vedomie. Začala sa triať, skízať k dverám a oprela si o ne hlavu. Opäť sa ozvalo zaklopanie a zvonenie. Pani Oliverovej zahučalo v ušiach.

- John. - zašeplala nepočuteľne.
- John...

Bola si celkom istá, že na druhej strane dverí stojí jej manžel. Z onej smaragdovej dóžičky mu postupne dávala jed do kávy. Nikdy si nič nevšimol, a tak pokojne sedala a pozerala, ako John pije kávu. Ked' zomrel, zajasala: konečne bude mať vlastné peniaze...!

Teraz bezvládná ležala na dlážke pri dverách v bezvedomí, z ktorého sa už neprebralala...

Klopanie a zvonenie sa ozvalo ešte raz a vzápäť bolo počuť vzdáľujúce sa kroky. Peter Stover nasa-dol do svojho auta sklamany...

Netrpeľivo čakal na chvíľu, ked' jej pošle poslednú z tých nádherných vecí, ktoré mu predávala a ktoré jej vracal v tom istom poradí. Dnes sa jej už konečne vyzná zo svojej lás-ky... Škoda, že nie je doma, príde zajtra... Dovtedy vydrží aj tátó veľká kyтика...

O tri dni jej ju položil na hrob...

(Domová pokladnica 1991)

ZIMNÁ TURISTIKA NA SPIŠI

O Spiši možno povedať, že je to raj pre turistov nie len v lete, ale aj v zime. Krásne zasnežené biele stráne lákajú milovníkov oddychu na sviežom vzduchu. Neveľká vzdialenosť od rušných tatranských turistických centier pritahuje turistov, ktorí si tu chcú oddýchnuť od rušného, uponáhľaného veľkomestského života a práve túto možnosť nachádzajú na Spiši, civilizáciou takmer nepoznáčenej krajinie. Návštěvníci si to cenia, preto čoraz častejšie vyhľadávajú spišské obce ako miesto svojho oddychu. Spišiaci si to dobre uvedomujú, preto z roka na rok sa snažia pripraviť zaujímavejšiu a lákavejšiu ponuku trávenia voľného času. V súvislosti s tým vznikli v poslednom období mnohé penzióny a agroturistické hospodárstva, ktoré ponúkajú za neveľký poplatok - 15-25 zlôtých, buď 40-60 zlôtých s penziou za stravovanie a ďalšie atrakcie, ako napr. vatry v prírode s opekaním klobások či slaniny, na ktoré navyše dovezú svojich podnájomníkov parádnymi konskými záprahmi. Je to jedna z hlavnnejších prítážlivosti Spiša v zimnej sezóne. Cestovanie konským záprahom bolo voľakedy veľmi populárne a znamenalo jedinú možnosť, ako sa v tuhej zime dostať do mesta či na odpust a pod. Dnes v súvislosti s ubúdaním koní na Spiši, keďže ich vystriedali traktory, sa čoraz zriedkavejšie stretávame s konskými záprahmi na našich cestách, a keď už, tak práve vezúcimi turistov niekde na výlet. V niektorých obciach ako napr. v Repiskách, Čiernej Hore či Jurgove, sa v zime pomerne často usporadúvajú taketo výlety. Krajan Andrej Jurgovian z Repísk Bryjovho Potoka chová dodnes dva

Záujem o nedecký vlek neprestáva ani večer

Nočné lyžovanie v Nedeci

pekné kone, práve pre tento ciel. V Novej Belej či Krempachoch si žiaci práve konským záprahom robia výlet do múzea Korkošovcov v Čiernej Hore od Tribša, čo je pre nich veľkým zážitkom.

Na lyžovačku na Spiš

Zimná sezóna sa dá vychutnať na mnoho spôsobov v závislosti od záujmov jednotlivých turistov. V našom okolí sú napr. výborné podmienky na lyžovanie, sánkovanie alebo snoubording, ktorý je v poslednom období veľmi oblúbený najmä medzi mládežou. Je tu hodne strmších a miernejších kopcov, ktoré sa hodia aj pre náročnejších lyžiarov i sánkarov, ako aj pre začiatočníkov. Vo viacerých obciach sú aj lyžiarske vleky, napr. v Kacvíne, Čiernej Hore, Jurgove či Nedeci, ktoré však premávajú len vtedy, keď napadá sneh, čo v tejto zimnej sezóne je zatiaľ zriedkavé. Najznámejšie lyžiarske vleky sú v Nedeci a Čiernej Hore. Na Poľane Sosny v Nedeci sa lyžuje počas celej sezóny, keďže majitelia pomocou snehových diel môžu zabezpečiť umelý sneh. Toto lyžiarske stredisko je situované v susedstve hraničného priechodu v Lysej nad Dunajcom, čo taktiež pritahuje mnohých lyžiarov. Sú tam tri lyžiarske vleky - pre deti, začiatočníkov a pokročilých. Zjazdové trate sú prirodzené buď prikryté umelým snehom a v noci osvetlené, čo dodatočne zvyšuje ich prítážlivosť. Večerné lyžovačky sú veľmi oblúbené. Keď sa veľmi unavíme, je nablízku malé občerstvenie. Priamo na mieste je aj požičovňa lyžiarského výstroja, čo ešte zvyšuje atraktívnosť tohto strediska. Pre bežcov je pripravená 8 kilometrov dlhá trať. Nezabudli tam prichystať aj výbornú trať na sánkovačku. V Čiernej Hore je vlek situovaný na vrchu Litvajovho kopca, odkiaľ sa rozprestiera prekrásny pohľad na celý Spiš. Je tam vhodná prístupová cesta z obidvoch strán kopca, čo lyžiarom zjednodušuje prístup k vleku. Je tu súčasť menší vlek ako v Nedeci, ale záujem o lyžovanie rovnako veľký. Dúfajme, že onedlho vzniknú lyžiarske strediská aj v ďalších obciach, kde sú na to taktiež výborné podmienky. Treba podotknúť, že okrem toho sú v tomto

regíone aj viaceré pamiatky, ktoré tiež zaujímajú návštevníkov. Jedným z najobľúbenejších miest je Nedecky zámok s nedalekou vodnou priehradou, ako aj múzeum Korkošovcov v Čiernej Hore a ďalšie u Šoltýsovovcov v Jurgove, kde je aj pozoruhodný drevený kostolík sv. Sebastiána. Vo voľnej prírode sa tiež nachádzajú pekne záklutia, vhodné na prechádzky či lyžiariske výlety.

Fašiangy

Vyvrcholením zimnej sezóny na Spiši sú fašiangové podujatia a jedným z nich sú aj Fašiangy-Ostatki, ktoré na zakončenie karnevalu organizuje Spolok Slovákov v Kultúrnom Dome v Krempachoch, kde sa prezentuje spišský a slovenský folklór v podaní ľudových rozprávačov, spevákov, muzikantov, kapiel, folklórnych súborov a koledníkov. Každý divák si tam nájde niečo zaujímavé pre seba. Práve toto podujatie umožňuje návštevníkom oboznámiť sa s ľudovou kultúrou tohto regiónu.

Práve teraz žiaci v celom Poľsku, teda aj na Spiši majú zimné prázdniny. Prajeme im veľa oddychu, ale aj veľa snehu, aby si mohli lyžovať, sánkovať, stavať snehuliaky, hrať hokej a pestovať iné zimné športy. Ved' nenadarmo sa hovorí, že šport to je zdravie.

**Text a foto:
AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ**

KRÁTKO ZO SPIŠA

Chovatelia oviec sa už tešia svojim prvým jahniatam, ale zároveň sa obávajú, aká bude tohtoročná cena predaja jahniat a či budú mať komu predať.

V niektorých spišských obciach sa nedávno objavili zvláštne boxy na staré oblečenie, ktoré by mohlo ešte poslužiť iným ľuďom. Vzbudili záujem ľudí, ktorí dávno chceli niečo darovať, ale nevedeli, na koho sa s tým obrátiť.

STRETNUTIE PREZIDENTA SR S BISKUPMI

Prezident SR Ivan Gašparovič prijal 5.1.2005 na tradičnom novoročnom stretnutí predstaviteľov cirkví, náboženských obcí a spoločností v SR, ktorého sa o.i. zúčastnili: apoštolský nuncius v SR, arcibiskup Henryk J. Nowacki, predseda Konferencie biskupov Slovenska, spišský diecézny biskup František Tondra, bratislavsko-trnavský diecézny biskup Ján Sokol, predseda Ekumenickej rady cirkví v SR a evanjelickej cirkvi prof. Július Filo a za Ústredný zväz židovských náboženských obcí prof. Pavel Traubner.

V mene Konferencie biskupov Slovenska prehovoril Mons. F. Tondra, ktorý upozornil na viaceré nezdravé a nebezpečné extrémizmy rozkladajúce morálnu stabilitu na Slovensku a o.i. povedal: „Ešte nemáme dokonale fungujúci demokratický systém, vyskytujú sa ešte tendencie opačného smeru, ako je totalitný štát, a to kraje liberálny, kde sa podceňuje úloha štátu a štátnej moci... Chcem však uistíť, že cirkvi chcú spolupracovať na budovaní demokracie na Slovensku, kde sa rešpektujú všetky hodnoty a každý jednotlivec, demokracie, ktorá môže stať len na morálne a kultúrne zodpovedných ľuďoch.“

Prezident I. Gašparovič o.i. povedal: „Cirkvi na Slovensku po zmene spoločenského systému pracujú súčasne v nových, neporovnatelne lepších podmienkach, ale stretajú sa aj s novými fe-

noménimi, ktoré ohrozujú morálku, rodiné i medziľudské vzťahy. Na prahu nového roka chcem vám, ktorí na Slovensku vediete cirkvi a náboženské spoločnosti, ako aj vašim spolupracovníkom a veriacim podakovať za prácu, ktorú vykonávajú v prospech občanov nášho štátu v chránoch a modlitebniach, v školách, kultúre, v ozbrojených zložkách, nemocniciach, útulkoch pre bezdomovcov, v hospicoch, charitných domovoch a v rôznych organizáciách. Chcem vás ako prezident nášho štátu poprosiť, aby ste nadalej pomáhali ľuďom znášať kríže, telesné i duševné bolesti a utrpenia, aby ste pomáhali biednym.“

Prezident upozornil aj na pastoráciu zahraničných Slovákov v ich rodnom jazyku a zdôraznil: „Prosím vás, aby ste nadalej mysleli aj na Slovákov v zahraničí, aby si udržali vieru a aby mali možnosť chváliť a prosiť Boha v slovenskom jazyku. V tejto súvislosti odozvadávam najvyšším predstaviteľom katolíckej cirkvi na Slovenskú žiadosť našich krajanov z Poľska, ktorí sa dlhé roky dožadujú bohoslužieb v slovenskom jazyku vo viacerých obciach, aby u nich mohli pôsobiť kňazi zo Slovenska, podobne ako na Slovensku pôsobia desiatky kňazov z Poľska. Je tiež našou povinnosťou zabezpečiť bohoslužby v slovenčine v obciach južného Slovenska. Naši veriaci občania majú na to právo...“

V januári sa v Novej Belej uskutočnila výročná urbárska schôdza, na ktorej urbárnici zhodnotili minuloročnú činnosť, prediskutovali niektoré otázky urbárskeho majetku a prijali opatrenia na nasledujúce obdobie.

Novoročný koncert v Krempašskej škole zhromaždil mnohých divákov, ktorí si prišli pozrieť, ako vystupovali tí najmenší, deti či vnuci. Je to jedná z mála škôl na Spiši, ktorá každoroč-

ne organizuje takéto podujatia pre zaktivizovanie kultúrno-spoločenského diania v obci.

Obyvatelia gminy Nižné Lapše od 1. januára 2005 platia viac za odpadovú vodu - 4,92 Zl. Gmina sa rozhodla priplácať do 1 metra kubického odpadových vôd každej domácnosti 1,50 zlотовých plus hodnota 7-percentnej dane.

AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

SEVERNÉ SLOVENSKO ALEBO HORNÉ UHORSKO?

V novembri (5.-9.) pred troma rokmi prebiehal v Levoči medzinárodná konferencia o dejinách Spiša, na ktorej odznel aj môj referát Severný Spiš v politických, vojenských a diplomatických aktivitách medzi rokmi 1918-1947, ku ktorému vystúpil s koreferátom Jerzy M. Roszkowski, pracovník Tatranského múzea v Zakopanom. Na niektoré jeho názory a tvrdenia uverejňujem svoje poznámky.

J. M. Roszkowski tvrdí: „M. András používa termíny, ktoré nemajú opodstatnenie v danej skutočnosti – historickej, právej, etnickej, napr. pojem „severné Slovensko“ vo vzťahu k rokom 1918-1920 a aj k časom starším, keď táto oblasť tvorila časť Uhorského kráľovstva. To sa vzťahuje aj na označenie „slovenskí gorali“, ktorým M. András označuje „tri poľské skupiny etnograficko-jazykové, t.j. goralov spišských, oravských a čadčianskych, ba dokonca štvrtú – goralov podhalianských, keďže jej obyvatelia obývajú dve oravské dediny: Suchú Horu a Hladovku, ktoré sa teraz nachádzajú v hraniciach Slovenska“.

J. M. Roszkowski namieta ďalej proti tvrdenu M. Andrásu, že Poliaci uskutočňovali polonizačnú akciu medzi slovenskými goralmi a tvrdí, že v skutočnosti to bolo budeanie poľského národného vedomia medzi poľskými goralmi Spiša a Oravy. Z toho vydizuje, že „problém poľských teritoriálnych požiadaviek na Spiši a Orave mohol by vyzeráť, že všetky poľské činnosti v tom smere, nepozbavené predsa oprávnených argumentov, môžu byť chápané ako celkom neoprávnené. Vyzeralo by to tak, že Poľsko sa usilovalo získať pôvodné slovenské obyvateľstvo a pôvodné slovenské územie, ktoré odobralo navyše slovenskému štátu, hoci taký vtedy neexistoval“.

Na marge týchto tvrdiení p. Roszkowského uvediem v stručnosti, že vznikom Česko-Slovenska 28.-30. októbra 1918 zaniklo de facto a následne de iure bývalé Rakúsko-Uhorsko a tým aj konštrukcia, že Poľsko si vzalo po 28. júli 1920 spišsko-oravské obce z Uhorska a nie zo Slovenska. Vznik Česko-Slovenska, tak ako obnovenie Poľska, bolo vtedy už politickou i vojenskou realitou, proklamovanou a uznávanou dohodovými mocnosťami. Skutočnosť, že tento

stav nechceli uznať Maďari a ani Poliaci, patrí do inej kategórie. Sem patrí napr. vyhlásenie predstaviteľa Náčelného národného komitétu (poľského) v Budapešti Tadeusza Stamirowského v novembri 1918, že „poľská vláda si úprimne želá udržať integritu Uhorska“. Do tohto radu musíme zaradiť aj skutočnosť, že poľská politická reprezentácia nikdy neratifikovala Trianonskú dohodu, čiže osamostatnenie slovenského národa a tým aj vznik česko-slovenského štátu. Vniknutie poľského vojska v novembri 1918 na územie severného Slovenska (nie severného Uhorska) naraziilo predsa aj na odpor Dohodových mocností, ktoré nariadili v januári 1919 stiahnuť toto vojsko za bývalé poľsko-haličské hranice. Uhorské kráľovstvo bol útvar historický, ktorý existoval v rokoch 1000-1918. Pred jeho vznikom predkovia Slovákov žili na území, ktoré dnes nosí meno Slovensko a ich krajina tvorila jadro Veľkomoravskej ríše spolu s Moravou, ku ktorej v určitých časových obdobiach patrili aj Čechy, Lužica, Vislansko, Panónia. Veľká Morava ako štát sice zanikla, ale predkovia Slovákov si zachovali svoju slovenskú reč, svoju slovenskú národnosť a územiu, ktoré obývajú, dali meno Slovensko, a dnes majú opäť svoj vlastný štát, Slovenskú republiku. Transformácia Sloven na Slováka sa udala v 15. storočí, vtedy sa aj pomenovanie Polan premenilo na Poliak. Historickými okolnosťami sa stalo, že iba mužský člen nášho národa nosí meno Slovák, žena ostala Slovenska, jazyk slovenský a krajina Slovensko.

Trvám taktiež na legitímnosti pojmu „slovenskí goralí“ na odlišenie od „poľských goralov“, ktorí obývajú poľské Podhalie. Slovenski goralí majú slovenské národné povedomie a poľski goralí majú poľské národné povedomie. Tak tomu bolo aj pred sto až dvesto rokmi. Iná vec je dialekt, nárečie, ktoré používajú a historicky používali. To sú celkom odlišné kategórie, ktoré sa takto vyuvinuli počas dlhých stáročí. Ak to niektorí činitelia nevedeli, alebo nechceli – buď dodnes nechcú – pochopiť, je to len na škodu dobrých susedských stykov medzi našimi blízkymi, predsa len slovanskými národmi. Dialektológ môže – a má – hovoriť o jazykových prvkoch, ktoré sa v tom-ktorom nárečí vyskytujú, ale fenomén národného povedomia –

uviedomia sa musí skúmať autonómne a bez akéhokoľvek znásilňovania nositeľa toho-ktorého nárečia. V opačnom prípade sa dopúšťame porušovania jedného zo základných ľudských práv. Práva na slobodnú volbu národnosti. Uvedomme si, že napríklad íri stratili v dôsledku nepriaznivého historického vývoja svoj írsky jazyk takmer celkom, no zachovali si svoje írsko-keltské národné povedomie a neváhali sa osamostatniť a založiť si svoju Írsku republiku. Používajú pritom bežne angličtinu (školy, aj univerzitu), no majú írske národné povedomie. Preto sú pre nás absolútne neprijateľné rozličné viac alebo menej ilegálne tzv. buditeľské poľské akcie medzi slovenskými goralmi, pri ktorých sa zneužíva napríklad náboženské čítanie tohto ľudu. Problém poľských teritoriálnych požiadaviek na Spiš a Orave a všetky v tom smere činnosti chápeme ako celkom neoprávnené. Chápeme to ako úsilie získať pôvodné slovenské územie, obývané slovenským obyvateľstvom. A ak p. Roszkowski tvrdí k obdobiu rokov 1918-1920: „Vyzeralo by to tak, že Poľsko sa usilovalo získať pôvodné slovenské obyvateľstvo a pôvodné slovenské územie, ktoré odobralo navyše slovenskému štátu, hoci taký vtedy neexistoval“, tak môžem k tomu uviesť len toľko, že podľa tejto logiky vtedy ešte neexistoval ani obnovený poľský štát, ak by sme chceli byť takí dôslední.

Koreferát p. Roszkowského je naplnený prekvapivými konštatovaniami. Jedným z nich je toto: „Isté počúdovanie môže vyvolávať odvolávanie sa M. Andrásu na autoritu Williama Setona-Watsona, ktorého nazýva „šľachetným humanistom“. Ten historik škótskeho pôvodu, známy tiež pod pseudonymom Scutus Viator, bol totiž (popri novinárovi H. Wickhamovi Steedovi) „najväčším a najochotnejším agentom britskej propagandy“.

P. Roszkowski sa pritom odvoláva na H. Batowského (Rozpad Austro-Węgier 1914-1918), ktorého citujem: „Existovali isté, ale nepríliš početné a vôbec nie zvlášť vplyvné francúzske a anglické kruhy, ktoré sa zaújmali o otázky národom, žijúcich v Rakúsko-Uhorsku – ako napr. francúzsky historik prof. Ernest Denis alebo anglický publicista, bývalý korešpondent „Times“ vo Viedni Henry Wickham Steed alebo historik, Škót, Robert W. Seton-Watson (Scutus Viator), znalec najmä problémov v Uhorsku a obranca Slovákov.“(!) Toľko známy a erudovaný poľský historik H. Batowski.

JUDr. MATEJ ANDRÁŠ
POKRAČOVANIE NASLEDUJE

Záber zo stretnutia kacvínskeho výboru SSP

ODOVZDANÉ DO PREVÁDZKY

V Dome slovenskej kultúry v Kacvíne už odovzdali do prevádzky dolnú časť budovy, teda suterén s veľkou miestnosťou adaptovanou na klubovňu, sociálnymi zariadeniami a kotolňou. Omietnuté sú aj miestnosti na prízemí, kde postupne urobia drevné obloženie. Je tam veľká divadelná sála, v ktorej budú môcť organizovať väčšie podujatia, predstavenia, konferencie, krstiny, jubilea atď. Prízemie sa už aj vykuroje olejovou pecou značky BUDERUS, ktorú prvýkrát začali prevádzkovať 17.12.2004. Pec zaobstaral Gminný úrad v Nižných Lapšoch, ktorý dostal na tento účel finančné prostriedky z Oddelenia

pre národnostné menšiny Vojvodského úradu v Krakove. Poznamenajme ešte, že pri tejto príležitosti sa na druhý viačný sviatok v novootvorenom Dome stretol kacvínsky výbor MS SSP za účastí gen. tajomníka ÚV SSP Ludomíra Molitorisa, ktorý prediskutoval program prvých podujatí v budove. (ak)

DNI ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV 2005

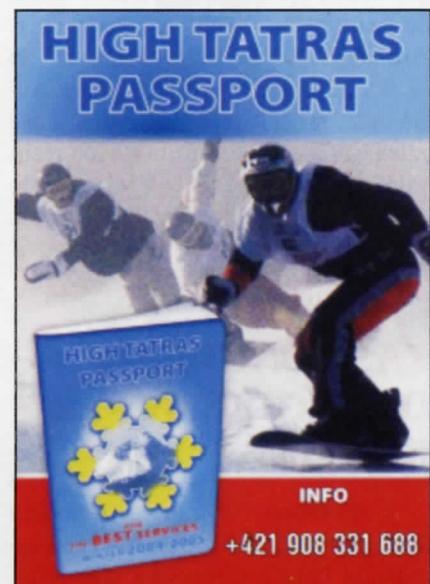
V tomto roku sa uskutočnia Dni zahraničných Slovákov v lete 1. – 17. júla. Organizačné prípravy sa už rozbehli. Pestrá mozaika podujatí sa v roku 2005 uskutoční v Trenčianskom kraji a čiastočne aj v Bratislave. Na záver sa

ako obyčajne stretnú všetci účastníci 10. júla na „Krajanskej nedeli“ počas folklórnych slávností pod Poľanou. V rámci toho programu bude patriť slovenským súborom zo zahraničia samostatný blok vystúpení. V tomto roku chcú organizátori o. i. bližšie prezentovať vydavateľskú a literárnu aktivitu Slovákov v zahraničí formou výstav, knižnej a časopiseckej produkcie. Budú k nim patriť aj besedy so slovenskými literátmi žijúcimi vo svete. Krajanské organizácie sa už teraz môžu zamyslieť nad výberom účinkujúcich z oblasti folklóru, drámy, výtvarníctva, literatúry atď. (ak)

TATRANSKÝ PAS

Tatranský pas je novinkou, ktorú pre turistov a návštěvníkov Vysokých Tatier pripravili tatranské mestá. Je to praktický sprievodca po všetkých službách, ktoré ponúkajú podnikatelia vo Vysokých Tatrách na Slovensku. Vlastník takého pasu má nárok na zľavy od 7 do 50% na: lyžiarskych vlekoch, pri jazde konským záprahom, na tatranskej železnici, v požičovniach lyžiarskeho výstroja, v Aquacity parku, reštauráciach, cukrárňach, diskotékach, nočných kluboch, obchodoch, bazénoch, v centrach Wellness a Spa. Cena tohto pasu je 199 Sk. Pri využívaní všetkých ponúkaných zliav môžeme s tatranským pasom ušetriť 2000 až 3000 Sk. Môžeme si ho objednať cez internet, kúpiť v hotelových recepcích budú informačných centrách. Viac informácií o tom nájdete na www.tatrapas.sk. (ak)

Obálka tatrapasu

KRÁTKO Z ORAVY

Dňa 16. januára sa v Jablonke uskutočnilo finále XII. halového futbalového turnaja o pohár predsedu Podhalského futbalového obvodu, ktorého sa zúčastnili o. i. družstvá z Jablonky a Nižných Lápš. Dobre si počívali najmä futbalisti z Jablonky, ktorí obsadili druhé miesto za družstvom UKS zo Zakopaného.

* * *

Tak ako v iných oblastiach Poľska, aj v oravských kostoloch sa 9.

januára t.r. uskutočnila zbierka na obeť tsunami v juhovýchodnej Ázii. Organizovaná bola na podnet polských biskupov. Obyvatelia Oravy prejavili súcit s postihnutými a ochotne prispievali na tento cieľ. Ak by niekto chcel ešte pomôcť, môže prispieť na účet: Caritas Polska č. konta: 70 1020 1013 0000 0102 0002 6526, s označením „Trzęsienie ziemi w Azji“.

* * *

Dňa 18. januára t.r. sa v Spytkowiciach konala prehliadka jasličiek, na ktorej sa zúčastnilo vyše 30 skupín, rozdelených na tri kategórie. V kategórii škôlkarov si veľmi dobre počívali deti z Pekelníka, ktoré obsadili pekné druhé miesto. (ms)

NOVÉ PASY PRE DOBYTOK

Agentúra reštrukturizácie a modernizácie poľnohospodárstva (ARaMP) zmenila od februára vzory tlačív na pasy pre dobytok a zároveň spôsob ich tlačenia a distribúcie. Centralné pasy nahradia lokálnymi, ktoré budú vydávané v regionálnych úradoch ARaMP. Táto zmena umožní skrátiť čas očakávania na vydanie pasu, udržať doterajší poplatok za vydanie pasu t. j. 1,33 Zl. a v súlade s nariadením ministra poľnohospodárstva diferencovať vzhľad pasu pre dobytok a pre kone. Nový vzor pasu obsahuje všetky doterajšie údaje o zvieratách. Novinkou je bezpečnostný znak a logo AraMP. Samozrejme staré tlačiva sa budú používať až do ich výpredaja. Doterajšie pasy sú nadálej platné a netreba ich meniť. (ak)

POČÍTAČE PRE ŽIAKOV

V minulom roku sa slovenské školy obohatili o počítačové pracovne. Uskutočnilo sa to na základe dohody medzi Ministerstvom školstva SR a spoločnosťou Microsoft Slovakia. Vďaka tejto viaceré základné a stredné školy mohli legalizať programové vybavenie darovaných počítačov. Podľa ministra školstva Martina Fronca najdôležitejšou úlohou v oblasti vzdelávania učiteľov je v súčasnosti príprava učiteľov na to, aby vedeli aplikovať informačné teórie do vyučovania všetkých predmetov. Poznamenajme pri tejto príležitosti, že už 90 slovenských škôl získalo licenciu takzvanej IT akadémie, ktorá môže vzdelávať v oblasti informačných technológií žiakov, pedagógov, zamestnancov štátnej správy buď nezamestnaných. (ak)

ZASADNUTIE OBCHODNEJ KOMORY

V decembri 2004 sa v priestoroch Spolku Slovákov v Krakove konalo zasadnutie Poľsko-slovenskej priemysel-

Rokuju sliezski podnikatelia

nej a obchodnej komory, ktorého sa zúčastnil aj generálny tajomník SSP Ludomír Molitoris. Účastníci zasadnutia prerokovali niekoľko otázok a zvolili nového predsedu Piotra Cebulského, ktorý vystriedal doterajšieho predsedu Stanisława Cwajnu, ako aj nový výbor. Ďalšou otázkou, ktorej členovia obchodnej komory venovali svoju pozornosť, bol návrh prestaťovať sídlo z Bielska-Białej do Krakova, čo argumentovali tým, že práve tu sídlí Generálny konzulát SR, Spolok Slovákov, Jagellovská uni-

verzita a iné vysoké školy spolupracujúce so slovenskými vysokými školami. Cieľom komory je aj vytvorenie základne pre hospodársku spoluprácu firiem malopoľského vojvodstva so slovenskými firmami, vznik centra obchodnej informácie o Slovensku a Poľsku atď. Zhrubaždení prijali návrh o presťahovaní sídla do Krakova a v najbližšom čase pristúpi k realizácii prijatých návrhov. V Bielsku-Białej ostane pobočka poľsko-slovenskej komory. (ak)

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 25. decembra 2004 zomrela v Čiernej Hore vo veku 71 rokov krajanka

MÁRIA PAVLÍKOVÁ

Zosnulá bola členkou nášho Spolku od jeho vzniku a horlivou čitateľkou Života. Odišla od nás vzorná krajanka, starostlivá manželka, matka a babička. Nech odpočiva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Čiernej Hore

Dňa 11. januára 2005 zomrel v Novej Belej vo veku 92 rokov krajan

ALFONZ ŠKVAREK

Zosnulý bol členom miestnej skupiny od jej vzniku a dlhorčným čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Novej Belej

Z KALENDÁRA NA FEBRUÁR

Záhradkári

Február nás môže prekvapíť takmer jarným počasím, ale aj tuhými mrazmi a záhradkár musí byť pripravený na jedno i druhé. Každý by chcel mať čo najskôr čerstvú zeleninu a to umožňujú najmä skleníky a pareniská. Na założenie pareniska potrebujeme pod jedno okno ($1,5 \text{ m}^2$) asi 300 kg čerstvého, najlepšie konského hnoja, a keď ho nemáme, tak aspoň kompostu. Navrstvíme ho do výšky 40-50 cm a prikryjeme oknami. Počas rozkladu hnoja uvoľňuje teplo, ktoré už na 4. deň dosahuje výšku 50°C , na 7. deň 75°C , na 12. deň 55°C , na 16. deň 24°C a na tejto teplote zostáva asi mesiac. Potom klesá. Asi 10 dní pred sejbou dáme do pareniska 15-20 cm vrstvu dobrej, preosiatej zeminy, ušliapeme ju a čakáme, až sa zaparí. Potom už môžeme do nej vysadiť šalát, hlúbovú zeleninu, buď zasiat' ako medzikultúru reďkovku, reďkev a pod. Keď parenisko, po presadení rastlín na záhonky vyprázdnime, môžeme ho využiť na predpestovanie neškorších druhov zeleniny.

Ovocinári

v tomto mesiaci pokračujú v čistení stromov od machu, lišajníkov a pod. a za priaznivého počasia presvetľujú koruny drevín. Koncom mesiaca pôda občas rozmŕza, preto možno začať presádzat' staršie stromy – jablone a hrušky až do veku 10 rokov, slivky a čerešne do 8 rokov. Vo dne korene v istej vzdialosti obkopeme, aby zostal pri nich väčší bal zeminy. Večer pred očakávaným mrazom tento bal polejeme z kanvy, aby po prevlhnutí cez noc zamrzol. Ráno pred oteplením stromček i s balom zeminy vykopeme a prevezieme na nové stanovište a zasadíme do rozmrznutej pôdy. V tomto mesiaci obozretne režeme konáre stromov, ktoré chceme na jar preštetiť. Môžeme tiež rezat' vrúbku jadrovín na predjarné vrúblňovanie stromčekov. Na začiatku marca môžeme začať štepiť kôstkoviny, najmä višne a čerešne.

Chovatelia

sa v tomto mesiaci starajú o hydinu podobne ako v predošom. Popri kačičiach začínajú znášku aj husi. Na liahnutie vyberáme približne rovnaké vajcia, ani príliš veľké, ani veľmi malé a odkladáme v miestnosti s teplotou 8° až 15°C , najlepšie stojato tupým koncom hore. Násadové vajcia treba pred vložením do liahne alebo pod kvočku dezinfikovať. Pod kvokajúcim sliepkom možno podložiť 11-19 slepáčich, 7-9 kačacích buď 5-7 husacích či morčacích vajec. Po husi sa vkladá 11-19 husacích vajec a pod morku 27-29 slepáčich, 13-17 morčacích buď 11-15 husacích vajec. Čas liahnutia trvá: sliepky – 20-21 dní, kačice – 26-28 dní, husi a morky – 28-30 dní.

Včelári

Február patrí sice medzi zimné mesiace, ale občas, najmä koncom mesiaca, prichádza aj niekoľko teplejších dní. Ak teplota vystúpi na ok. 10°C , včelstvá uskutočňujú očistovacie prelet. V tom čase neradno gazdinám vešať bielizeň na dvoroch alebo v záhradách, keďže výkaly včiel ju znečistia tak, že ju možno vycistiť až po niekoľkonásobnom praní. V tom čase včelstvá zvyšujú rozlohu plodovania a preto hľadajú vodné zdroje. Treba preto zriaditi pre ne hygienické napájadlá, aby sa nenaučili navštevovať kaluže.

Dni sa už viditeľne predĺžujú a v teplejších oblastiach sa čoskoro objavia prvé snežienky a neskôr aj iné zdroje peľu. Včelstvo inštinktívne cíti blížiacu sa jar a tak stále zväčšuje rozlohu plodu. To má za následok úbytok zimných zásob a uvoľňovanie priestoru na kladenie vajíčok. Čím lepšie sú vzdušné podmienky pre včelstvá, tým je intenzívnejšie plodovanie. Keď sme zimné zásoby svedomite doplnili, nemusíme sa báť, že včelstvám budú chýbať. Ak sme včelstvám po zakŕmení neobsadené plasty s medom odobrali, počas ošetrovania v marci ich vrátíme, aby vydržali do kvitnutia rakyt, vŕb bud' ovocných stromov. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Dnes si v našej rubrike všimneme **rascu líčnu** (lat. *Carum carvi L.* pol. kmínek zwyczajny), jednorodenú bylinu vysokú 40 až 100 cm, ktorá rastie aj u nás na lúkach, pasienkoch, na medziach a úhoroch. Predmetom zberu sú plody, dozreté rozpadnuté dvojnažky, ktoré zbierame v lete (júl-august), keď začínajú hnednúť. Rastliny možno vytrhávať aj s kořenmi buď kosiť za rosy, potom zviazané v snopčekoch sa nechávajú dozrieť (na plachtách) a po vyčistení a vymlátení sa presúšajú na vzdušných miestach.

Hlavnou zložkou obsahových látok je silica obsahujúca najmä karvón a limonén, ďalej triesloviny, mastný olej, bielkoviny, živicovité a iné ubikvitárne látky. Rasca má pre veľký obsah karvónu vynikajúce upokojujúce vlastnosti a účinky na žalúdočnú mobilitu (pohyblivosť). Pôsobí tiež pri nadúvaní a nadmernej tvorbe plynov. Hlavnú oblasť uplatnenia tvoria koliky tráviaceho traktu (Dávka: 1 lyžička sa nechá prevrieť v šálke vody). Často sa uplatňuje aj v karminatívnych čajovinách, napr. s rovnakým množstvom rumančeka, mäty, valeriány a anízu (1 lyžičku nehať prevrieť v pohári vody). Podobné použitie má aj silica získavaná zo zrelých plodov destiláciou s vodnou parou. Pôsobí dezinfekčne – bakteriostaticky a proti vnútorným parazitom. V tomto prípade dávka na jedno použitie predstavuje len 2-3 kvapky (jš)

DANUŠA DRAGULOVÁ-FAKTOROVÁ

ZÁZRAČNÁ SKRINKA

Vonku lialo ako z krhly. Deti boli v školskom klube a hrali sa. Dievčatá s bábikami alebo na obchod, chlapci so stavebnicou, autičkami... Jurko a Miško triafali do terča. Keď ho zasiahli, malá loptička s drsným povrchom sa prichytila o farebné koleso na stene.

- Trafil som, trafil som, - tešil sa Miško.
- Mne sa už nechce, - durdil sa Jurko, lebo on netrafil.
- Ešte chvíľu, - nástojil Miško.
- Ale budeme hádzať inde, - povedal Jurko a hodil loptičku do malej skrinky, ktorá visela hneď vedľa dverí. Bola celá biela, len v strede bol namalovaný červený kríž.
- Čo to robíš? – zlakla sa Xénia, ktorá sa hrala vedľa s bábikou.
- Taký kríž je na nemocnici a tam všetkých pichajú. Budeme ho bombardovať, - vykríkol Jurko.

No to už zasiahla paní učitelka:

- Chlapci, čo vám to zíslo na um? Tá skrinka je veľmi dôležitá. Keby sa niekomu niečo stalo, môže ho zachrániť.
- Ako môže skrinka niekoho zachrániť? – začali sa zaujímať aj ostatné deti.

- Sú tam lieky aj obvázy... – spomenula si Xénia, lebo dievčatá sa často hrávajú na lekárky a ošetrovajú bábiky.

- Áno. Sú tam veci, ktoré potrebujeme na poskytnutie prvej pomoci, - prisvedčila paní učitelka a otvorila dôležitú skrinku, aby ukázala deťom, čo je v nej. Vybrala fľaštičku s dezinfekčným prostriedkom. Ak si napríklad niekto odrie laket alebo koleno, treba mu ranu vycistíť, aby sa nezapálila.

Pani učitelka vybrala z bielej skrinky akýsi sivý pás.

- Je to ako mašla do vrkoča. No škaredá, - povedala Xénia.

KEBY SOM BOL VTÁČKOM

Andante sostenuto

(M. Schneider-Trnavský)

pp

Keby som bol vtáčkom, le-teľ by som za les, pozrieť sa, čo ro-bí, po-zrieť sa, co ro-bí ma mi-čka mo-ja dnes.

2. Košielku mi šije,
na mňa si spomína:
[:] "Vráť mi, Bože, vráť mi,:]
toho môjho syna."

- Je to škrtidlo, - povedala paní učitelka.
- Koho tým škrtidlom budeme škrťť?
- vystrašil sa Jurko.

- Používa sa na veľké rany, - vysvetlovala paní učitelka, - keď krv silno vyteká. Škrtidlom ju treba zastaviť, kým ranu neošetrí lekár.

- Aby všetka nevytiekla? – spýtala sa Xénia.
- Presne tak, - povedala paní učitelka. Potom vytiahla z bielej skrinky malú šatôčku.
- To je pre deti, keď ich začnú boľieť uši, - usúdila Xénia.
- Alebo hlava. Alebo zuby, - pridali sa s nápadmi ďalšie dievčatá.

- Kedže! Táto šatka sa nedáva na hlavu, - opravila ich paní učitelka, - používa sa na spevnenie zlomenín.

To pravdaže musela paní učitelka vysvetliť. Povedala, že ak si niekto zlomí napríklad predlaktie, treba ruku dať do polohy, aby

ňou pacient nehýbal. Ukázala deťom, ako sa šatka končekmi zviaže vzadu na krku a na jej najširšiu časť sa položí boľavá ruka. Paní učitelka to ukázala na Miškovi a Miškova ruka zostala na zavesenej šatke naozaj ležať ako v postielke. Takto sa poskytuje prvá pomoc a potom treba rýchlo vyhľadať lekára.

- V skrinke je veľa dôležitých vecí, - usúdila Xénia.
- Miško drhol Jurka a zašeckal:
- Už vieš, že všetky miesta, kde je namaľovaný červený kríž, treba chrániť?

(Ilustroval: Jozef Cesnak, Zornička 2/2003)

VESELO SO ŽIVOTOM

- Kam zaraďujeme ježa?
- Prosím, medzi ihličnaté zvieratá.

- Oci, sú v pekle posteľe? – pýta sa Janko.
- Jasné, že nie, veď vieš, že čert nikdy nespí!

- Ako nájdete majiteľa mobilného telefónu?
- ???
- Odstáva mu iba jedno ucho.

- Prečo jazdia ľudia v pústi na favách?
- Aby sa im do topánok nenabral piesok.

- Dušanko, prečo namáčaš tú stenu?
- Lebo pán doktor mi povedal, že si mám dávať obklady na miesta, kde som sa udrel.

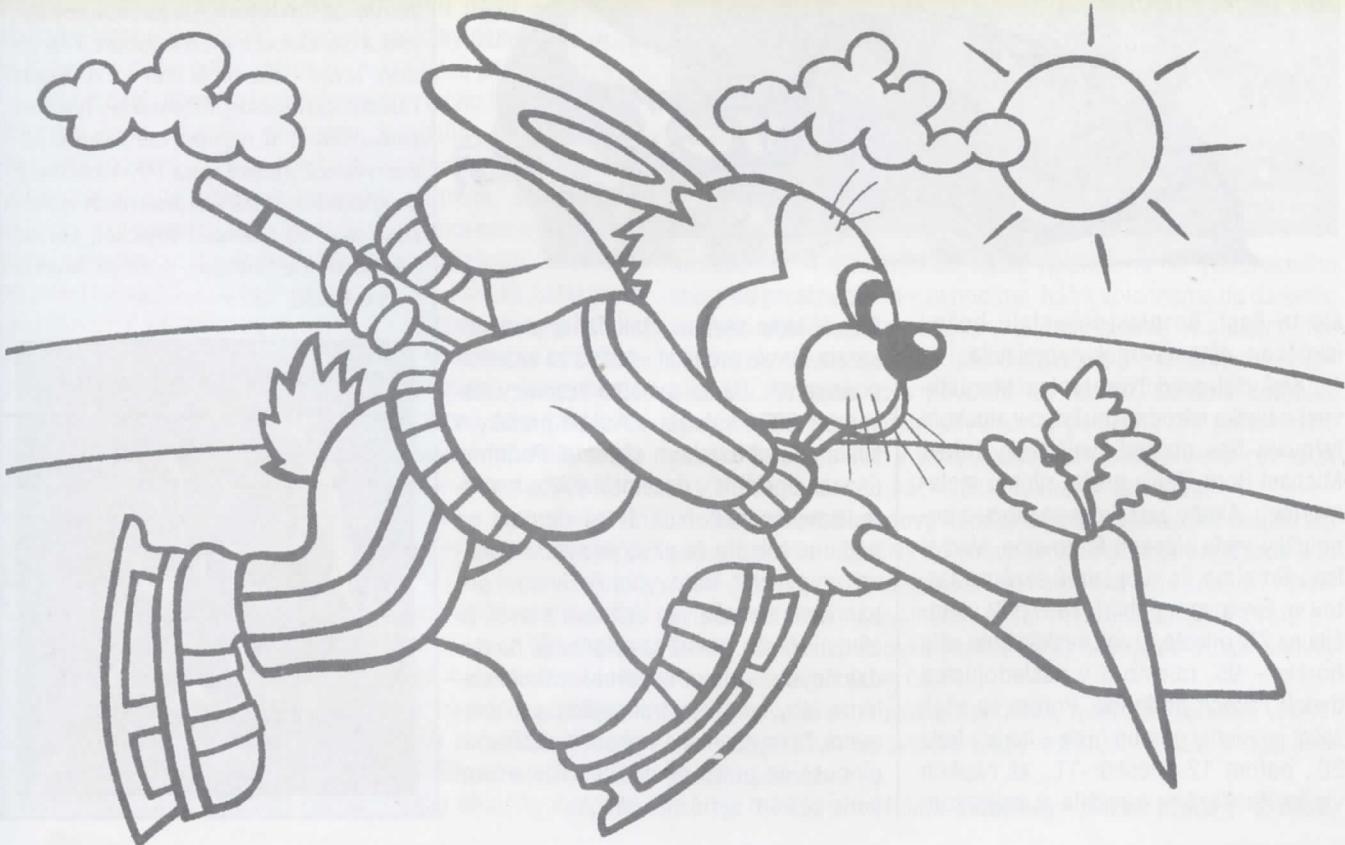
I
tam
i tam
sa opýtam,
kde sa začal
karneval.

Nik
sa na mňa nehneval. Zbytočná je
obava!
Každý sa
tu zabáva.
Teraz je
už každý vinný, kto nestvára

š
a
š
o
v
i
n
y.

Klobúk z hrnca, pohľad mlíkvy.
V ruke metla a nos z mrkvky.
A postava? Čudná dáka.
Poznáte ho?
(kailuhens)

MALUJTE S NAMI

ŠTEFAN KRČMÉRY

SLOVÁCI

Slováci, Slováci,
vy ste ako vtáci.
Veselo spievate,
po svete lietate,
a keď príde večer,
do hniezda sadáte.

Slováci, Slováci,
kde sú vaše hniezda?
Po strmých strminách,
po rovných rovinách,
tam sú naše hniezda
v slovenských dedinách.

ČO JE TO?

Poliam nesie perinu.
Horám je čiapkou na zimu.
Vonku je hračkou pre deti,
vezmeš ho domov – zmizne ti.
Čo je to?
(hens)

Biely silák chlpatý
nešťastný je v zajatí.
Po slobode túži clivo:
Na severe, tam je život!
Nie klátiť sa bezradne
v zoologickej záhrade.
Kto je to?
(ývodaľ ďevdem)

Milí mladí priatelia, zajko Bojko si šiel zahrať hokej, keďže má pred svojim domom klzisko. Iste si aj vy s kamarátmi chodíte zakorčuľovať. Vašou úlohou je vymaľovať obrázok a poslať ho k nám do redakcie. Najkrajšie maľby odmeníme slovenskými knihami. Z posledných prác sme vyzrebovali: Bartolomeja Surmu z Krempáč a Patriciu Majerčákovú z Nedece.

Z POPOVÝŠKY KRÁĽOVNÁ

Dobre je narodiť sa v meste sv. Mikuláša. Tania Poutiainenová, lebo o nej je dnes reč, prišla na svet práve vo fínskom Rovaniemi pred 24 rokmi a do daru dostala neobvyklý darček – talent pre alpské lyžovanie. Tento talent čoskoro objavili praví ľudia a tak nie div, že Fínsko okrem slalomárskeho majstra Kalle Palandera má aj majsterku rýchnej jazdy medzi tyčami. Až sa nechce veriť, že do čela Svetového pohára sa v tejto tejto sezóne dostalo dievča spod polárneho krahu.

Okolie Rovaniemi je v podstate nížinaté, s množstvom zamrznutých jazer a len niekoľkými nevelkými kopčekmi. Ale aj tie aspoň spočiatku stačili, aby mladučká Tania mohla začať trénovať. Keď jej zákratko prestali vyhovovať, začala vyhľadávať náročnejšie trate (ktorých je vo Fínsku málo), v tom aj v zahraničí, medziiným vo Švédsku a v Nórsku, aby mohla ďalej rozvíjať svoj talent. Hoci po istom čase sa postupne stala najlepšou fínskou slalomárkou, ba dokonca aj majsterkou tejto krajiny, ničím zvláštnym však nevynikala. Mala súčasť už dosť dobrú techniku, jazdila odvážne a nebála sa v prípade potreby riskovať,

hodnotení na deviatom mieste (bola piata v slalome a piata v obrovskom slalome). Pre Fínov však najdôležitejšie bolo to, že 28. februára 2004 na prvých v dejinách pretekoch o Svetový pohár vo Fínsku (v slalome) sa po prvýkrát víťazkou stala fínska slalomárka – práve Tania Poutiainenová. Na trati ju obdivovalo 10 tisíc ľudí a pred televízormi takmer 800 tisíc, čo je fínsky rekord.

Niekto by mohol povedať, že tento úspech na slalomovej trati v Levi, dosiahnutý za 28-stupňového mrazu, dokázal len to, že toto silné dievča (výška 170 cm, hmotnosť 67 kg) je odolné na nízke tep-

ale to čosi, čo niektorí volajú božou iskričkou, ešte navonok neprejavila.

Keď však pred dvomi rokmi starostlivosť o fínske národné mužstvo v alpskom lyžovaní žien prevzal švajčiarsky tréner Michael Bont, Tania prešla rýchlu metamorfózu. Akoby zázrakom sa zrazu z pololušky stala alpskou kráľovnou. Ved si len všimnime, že svoju prvu sezónu štartov vo Svetovom pohári (1997/98) ukončila na 73. mieste. O rok neskôr bolo ešte horšie – 95. miesto a v nasledujúcich dvoch rokoch podobne. Potom sa však začal jej rýchly postup hore – najprv bola 20., potom 12., neskôr 11., až napokon vlaňajšiu sezónu zavŕšila v celkovom

loty. V tejto sezóne však Tania plne dokázala, že vie pretekať všade a za každých podmienok. Už na začiatku sezóny v novembri 2004 vyhrala v Aspen preteky v slalome a obrovskom slalome. Podobný úspech dosiahla v decembri v Altenmarkte, navyše niekolkokrát sa dostala na pódiu. Nie div, že už sa jej niektorí začínajú vypytať, kedy vybojuje Svetový pohár. Tania sa zatiaľ len usmieva a tvrdí, že ešte nie teraz. Ale už sa pripravuje do dodatočných štartov v superobrovskom slalome (aby bola všestranejšia) a to znamená, že myšlienku o veľkom Krištáľovom glóbuse na polici jej domu v Rovaniemi bude celkom seriózne. (jš)

WIEZDY Svetovej estrády

AL JARREAU

Vystúpenia tohto vynikajúceho speváka patria nepochybne k najväčším atrakciám letných festivalov v Európe azda od čias slávneho turné Look To The Rainbow v roku 1976. Vydaný o rok neskôr dvojité album majúci taký istý názov priniesol tomuto umelcovi prvú z piatich cien Grammy. Al. Jarreau je zatiaľ jediným spevákom, ktorý získal tieto prestížne ceny v troch rôznych kategóriach: džez, soul a pop. V roku 1981 bol odmenený v kategórii pop za bravúrne predvedenie témy *Blue Rondo A la Turk*, ktoré je dodnes jeho hlavným číslom na každom koncerte. Naproti tomu album *Breakin Away*, z ktorého pochádzala táto nahrávka, uznali za najlepšiu vokálnu džezovú platňu. Nakoniec v ďalšom albume *I Is For Lover* sa umelec priklonil k soulovo-popovej štýlistike, čo mu prinieslo obrovskú popularitu a spomínanú cenu Grammy. Jeho pesničku otvárajúcu populárny televízny program *Moonlighting* počúvala celá Amerika. Svetovú obľubu získal vďaka vyšé dvojročnému turné po svete. Poznamenajme ešte, že najväčším hitom Ala Jareaua je pesnička *So Good* z platne *Heart's Horizon*, ktorá bola dlhší čas na druhom mieste americkej hitparády, naproti tomu kritici si najviac cenia jeho album *Tenderness* z roku 1994, nahraný za spoluúčasti takých známych umelcov, ako sú Michael Brecker, David Sanborn, Joe Sample, Kenny Garret a Steve Gadd. (jš)

Veľkosť: 70 x 28 cm

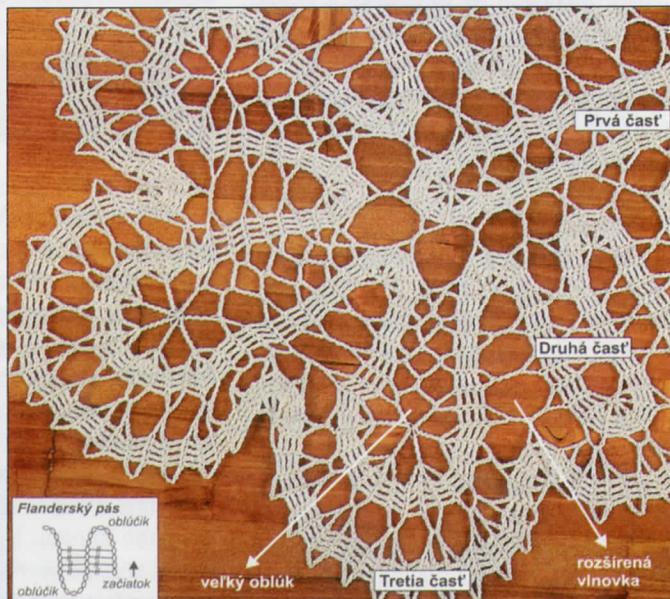
Materiál: 3 klbká béžovej háčkovacej priadze zn. Kordonet č. 30, háčik č. 10

Pracovný postup: Obrúšok sa skladá z troch častí.

Prvá časť: Vnútorný oválny pás. Najskôr uháčkujeme flanderský pás. Začneme na 11 ret. očiek a uháčkujeme späť do prvých 4 ret. očiek po jednom stípku 2 x nahodenom. Prácu obrátime pomocou 7 ret. očiek (vid schéma) a postup opakujeme. Keď máme na každej strane pásu po 29 oblúčikov, tvarujeme oblúk oválneho pásu: uháčkujeme 3 ret. očká, spojíme 3 oblúčiky 1 krátkym stípkom, uháčkujeme 3 ret. očká a pokračujeme v háčkovaní flanderského pásu a zároveň spojíme krátkymi stípkami vnútorné oblúčiky pásu, celkom 25 x. Potom rovnako vytvarujeme druhý oblúk a pás zošíjeme.

Druhá časť: Vlnovky. Háčkujeme tým istým spôsobom ako pri prvej časti, rovnako tvarujeme aj oblúky. Po 3 oblúčiky flanderského pásu na rovných častiach vlnovky, z vnútornej aj vonkajšej strany spojíme krátkymi stípkami. 3 vonkajšie oblúčiky v ovále pripájame ku 1. časti (vnútornému oválnemu pásu) nasledovne: stredný oblúčik 1 dlhým stípkom, 2 oblúčiky po jeho stranach 3 x nahodeným pavúkom. Pavúka háčkujeme nasledovne: 6 x nahodíme na háčik, 3 x pretiahneme, na háčiku zostane 3 x nahodené, háčik vpichneme do voľného oblúčika, 3 x nahodíme a pretiahneme, zase 3 x nahodíme, pretiahneme a nakoniec pretiahneme 3 nahodenia, ktoré nám ostali na háčiku. Takto pripojíme vlnovky k rovnej časti vnútorného oválu 9 x. Potom nasleduje rozšírená vlnovka, v ktorej pri spájaní vnútorných oblúčikov spojíme pri 1. spojení dlhým stípkom, pri druhom spojení 2 x nahodeným stípkom a pri 3. spojení 3 x nahodeným stípkom.

Veľké oblúky: V ovále háčkujeme tri veľké oblúky. Od spodného spojenia uháčkujeme 12 motývov, 13. motýv háčkujeme nasledovne: 3 ret. očká, pavúk 4 x nahodený – na háčik nahodíme 8 krát. 4 x pretiahneme, na háčiku ostatú 4 nahodenia. Háčik vpichneme do 2 voľných oblúčikov, 4 x nahodíme a pretiahneme, opakujeme 4 x. Nakoniec pretiahneme 4 nahodenia, ktoré ostali na háčiku. Ďalšie oblúčiky spojíme

nasledovne: 4 x nahodíme, háčik vpichneme do vodorovného spoja do prostriedka, 4 x nahodíme, háčik vpichneme do ďalšieho voľného oblúčika, 4 x nahodíme a pretiahneme. 4 x nahodíme, háčik vpichneme do toho istého oblúčika a pretiahneme 4 nahodenia. Vrátime sa k pôvodnému pásku. Ostatné oblúčiky spojíme 3 x nahodeným pavúkom a posledné 2 x nahodeným pavúkom. Pri ďalších 2 veľkých oblúkoch postupujeme rovnako.

Druhú polovicu uháčkujeme rovnako, ako prvú.

Tretia časť: Obvodový flanderský pás. Háčkujeme flanderský pás. Vonkajšie oblúčiky sú voľné, vnútornými sa pripájame k 2. časti – vlnovkám. Pripájame sa rovnako, ako sme pripájali vlnovky ku vnútornému oválnemu pásu. Pri pripájaní sa k oválu pri každej rozšírenej vlnovke (celkom 4 x) tvarujeme oblúk vlnovky rovnako, ako pri prvej časti.

Hotový obrúšok jemne operieme, tuho naškrobíme, vypneme – špendlíkmi upevníme každý vonkajší oblúčik a necháme voľne uschnúť.

(Podla Katarínky - Ručné práce č. 2/2003)

Zuzka varí

ČO NA OBED?

BRAVČOVÉ KOLIENKO NA VÍNE.

1 velké bravčové koleno, 500 g kvasenej kapusty, 1 cibuľa, 60 g šunky, 5 lyžíc bieleho vína, 25 g masti, ocot, mleté čierne korenie, sol'.

Bravčové koleno zbavíme kože, potom mäso posolíme a v rúre upečieme do mäkká. Cibuľu pokrájame najemno, speníme na masti, pridáme prepláchnutú odkvapkanú kvasenú kapustu, ktorú podlejeme vínom. Dusíme pod pokrývkou, podľa potreby počas dusenia ešte podlievame. Keď kapusta zmäkne, pridáme šunku pokrájanú na rezančeky a krátko podusíme. Hotovú kapustu podľa chuti okoreníme, posolíme a okyslíme. Porcie pečeného kolena urovnáme na tanieroch a obložíme kapustou. Podávame s varenými zemiakmi.

PALACINKY PO GÖTEBORSKY.

300 g bravčového a 100 g hovädzieho mäsa, 1 dl mlieka, 1 lyžica strúhanky, 1 lyžica hladkej múky, 60 g oleja, 4 strúčky cesnaku, 60 g strúhaného syra (eidam), sol'. Obloženie: horčica, 100 g cibule, 300 g zeleniny (rajčiaky, papriky).

Umyté mäso zomelieme, posolíme, pridáme trochu mlieka a strúhanku, zamiešame a sformujeme 8 okrúhlych palaciek, ktoré slabo obalíme v múke a upečieme na oboch stranách do červena. Potrieme ich rozotretým cesnakom, posypeme strúhaným syrom a obložíme očistenou posekanou cibuľou, horčicou a sezónnu buď sterilizovanou zeleninou. Podávame s varenými zemiakmi alebo s chlebom.

KRKONOŠSKÁ POLIEVKA CHUNDELKA.

500 g zemiakov, 120 g hrubej múky, 3 vajcia, 60 g cibule, 4 dl mlieka, 20 g masla, polievkové korenie, 8 dl vody, sol'.

Zo zemiakov, 1 vajca a múky pripravíme cesto ako na strapaté knedle. Z cesta zavárame do osolenej vody kávou a lyžičkou malé halušky. Potom pridáme posekanú cibuľu opráženú na masle,

rozšľahané vajcia a povaríme. Hotovú polievku zjemníme horúcim mliekom a odstavíme. Pred podávaním pridáme polievkové korenie.

SALÁTY

RYBACÍ ŠALÁT.

250 g kyslých rýb, 1 žltok, 80 g oleja, lyžička horčice, 50 g kyslých uhorek, 30 g cibule, 1 dl kyslej smotany, práškový cukor, ocot, sol'.

Žltok miešame so sóľou a horčicou a za stáleho miešania prikvapkávame olej. Majonézovu zmes rozriedime kyslou smotanou a pridáme cibuľu a uhorku pokrájané nadrobno a vykostené pokrájané ryby; podľa potreby šalát dosolíme, okyslíme, prisládime práškovým cukrom a premiešame.

MÚČNIKY

PUNČOVÉ REZY.

100 g práškového cukru, 120 g kropicovej múky, 4 vajcia, 2½ g kakaa, 80 g kryštálového cukru, ovocná šťava, ½ dl vody, ríbezľový lekvár.

Žltky vymiešame s cukrom, pridáme tuhý sneh z bielkov a primiešame múku. Do tretiny cesta zamiešame kakao a dáme na vymastený plech upiecat. Ostatné cesto upečieme osobitne. Druhú časť cukru povaríme s vodou a zafarbíme červenou ovocnou šťavou. Upečenú piškotú bez kakaa rozdelíme na tri diely. Dva diely potrieme lekvárom, tretí diel a kakaové cesto pokrájame na kocky. Žlté kocky namáčame v ovocnej šťave a kladieme ich strieľavo s kakaovými kockami na diel potretý lekvárom. Prikryjeme druhým dielom s lekvárom (levkárom na kocky) a mierne zaťažíme. Rezy môžeme poliať cukrovou polevou.

VIEŠ, ŽE...

- Šupku z údených klobás ľahko ošúpeme, keď klobásy aspoň na štvrt hodiny zabalíme do vlhkej utierky.

- Tvrde mäso ľahšie uvaríme alebo udusíme, keď do vody pridáme trochu octu. (jš)

Weterynarz

CHOROBY JAGNIAT

Choroby jagniat występują przeważnie na skutek zarażenia się i w obrębie jednego gospodarstwa. Częścią choroby młodzieży występują u tych zwierząt, które przez większość roku przebywają w pomieszczeniach, a nie na pastwiskach. Zarazki atakują w pierwszym rzędzie jagnięta mało odporne, a potem, gdy przejdą przez inne, wraz z moczem i kałem stają się bardziej zjadliwe i zarażają zwierzęta silniejsze. Zarazę może przenieść sam hodowca przez brudne ręce lub odzież. Nosicielami zarazków bywają także dorosłe zwierzęta, np. matki chore na zapalenie wymienia, zapalenie macicy, nieżyt jelit itp. Takie zwierzęta zakażają pomieszczenia i ściółkę, skąd noworodki zarażają się przez pępowinę lub jamę gębową. Poza brakiem czystości w pomieszczeniach, wielki wpływ na występowanie chorób młodzieży ma nieprawidłowe żywienie matek ciężarnych i karmionych paszą ubogą w białko, witaminy i składniki mineralne. Jeśli karmiąca owca leży na brudnej ściółce, to zanieczyszczona wymię kałem. Młodzież ssąc brudne wymię matki połyka z mlekiem bakterie chrobotówce.

Biała biegunka – jest najczęściej spotykaną chorobą młodych jagniąt. Schorzenie to występuje przeważnie w 1 – 3 dniu po urodzeniu, rzadziej w 4 – 8 dniu. Zasadniczymi objawami jest silne rozwolnienie i szybkie wycieczczenie zwierzęcia. Chorze jagnięta przestają ssać matkę, pić mleko, stoją na jednym miejscu lub leżą. Kał początkowo niezupełnie rzadki, zawiera częściowo śluz, potem staje się wodnisty. Zapach kału początkowo kwaśny, w końcu staje się bardzo ostry i nieprzyjemny. Kolor kału także się zmienia od żółtego do szaro-białego, czasem bywa z domieszką mleka a nieraz i krwi. Okolica odbytu jest zabrudzona kałem, włosy sklejone. W końcu choroby jagnię wydziela kał bezwolnie z półotwartego odbytu. Oddech jest przyśpieszony

a na krótko przed śmiercią pojawia się w kale krew. W przypadku wystąpienia objawów białej biegunki u jagnięcia należy dawać mu do picia przegotowaną wodę, ostudzoną do 38°C, a w następnych dniach siarę na pół z przegotowaną wodą. Leczenie powinien przeprowadzić lekarz.

Paratyfus – jest drugą groźną chorobą atakującą jagnięta. Objawy tej choroby są bardzo podobne do poprzedniej. Zasadnicza różnica polega na tym, że paratyfus występuje u młodzieży w wieku 4–8 tygodni. W tej chorobie można wyrobić dwie formy: lekką – spotykana u jagniąt 1-2-miesięcznych i drugą, tzw. ostrą formę u 3-4-tygodniowych zwierząt. Przy formie lekkiej wyleczenie często następuje samo w 3 lub 5 dniu. Ostra forma jest bardziej niebezpieczna i objawy występują typowo: temperatura ciała podnosi się do 41–41,5°C i utrzymuje się przez 7–10 dni. Charakterystycznym objawem jest tzw. „robienie bokami” przy oddychaniu. Występuje również kaszel, wyciek z nosa i rzęzienie. Silne rozwolnienie trwa przez cały czas choroby. Czasami występuje zapalenie stawów nóg. Choroba trwa przeciętnie 4–14 dni i w większości wypadków zwierzę pada. Jagnięta powyżej jednego miesiąca przechodzą chorobę lej, natomiast młodsze w większości wypadków giną. Mięso z jagniąt chorych na paratyfus może być przyczyną zachorowań a nawet śmierci ludzi. Leczenie powinien przeprowadzić lekarz.

Zakażenie pępowiny – jest chorobą często spotykaną. Występuje w gospodarstwach, w których brak jest dobrej opieki i prawidłowego żywienia. Choroba objawia się utworzeniem ropnia w pępek na skutek zakażenia, dalej występuje rozwolnienie, podwyższenie temperatury ciała i niejednokrotnie zwierzę zdycha nagle. W innych przypadkach przy zakażeniu pępka w ósmym dniu zaczynają występować komplikacje ze strony stawów, które opuchają, unieruchamiając jagnię, lub ze strony płuc, kiedy to występuje suchy kaszel, wychudzenie i niejednokrotnie zwierzę pada. Leczenie ropnia polega przede wszystkim na zabiegu chirurgicznym. (js)

PRFILUJONIKS

REKLAMACJA RACHUNKU ZA TELEFON

Jeśli uznamy, że rachunek telefoniczny zawiera błędne informacje i jest źle naliczony, zawsze możemy go reklamować. Dotyczy to zarówno rachunków za telefon stacjonarny, jak i komórkowy. Reklamację najlepiej złożyć od razu po otrzymaniu rachunku. Można to zrobić ustnie, telefonicznie lub pisemnie. Dla pewności lepiej to uczynić na piśmie i przesłać listem poleconym. Można też złożyć za pokwitowaniem w punkcie obsługi klienta danego operatora. W reklamacji trzeba podać swoje dane, numer telefonu, numer ewidencyjny nadany przez operatora. Trzeba też określić swoje żądania. Abonent może uważać, że został poszkodowany przez operatora i nawet żądać wypłaty odszkodowania. Jeśli abonent składa reklamacje telefonicznie lub przez internet, operator ma obowiązk w ciągu 14 dni potwierdzić na piśmie, że ją otrzymał. Jeśli się okaże, że w reklamacji czegoś brakuje, musi dać przynajmniej 7 dni na jej uzupełnienie, oraz poinformować abonenta, co konkretnie powinien on uzupełnić. Każdy operator ma maksimum 30 dni na załatwienie reklamacji, na którą musi odpowiedzieć na piśmie. Jeśli nie odezwie się w tym terminie, to oznacza, że uznał reklamację – zgodnie z życzeniem abonenta.

Reklamacje możemy złożyć nie tylko wtedy, gdy operator zawyżył rachunek. Także w sytuacji, kiedy operator nie dotrzymał ustalonego wcześniej terminu zawarcia umowy abonenckiej lub dostępu do internetu, nie uruchomił połączenia w umówionym terminie, bez przyczyny odłączył telefon lub nie zapewnił właściwej jakości połączeń.

POKOJE DLA TURYSTÓW

Sprawą wynajmu pokojów dla turystów i wszystkim, co się z tym wiąże, interesuje się wielu czytelników. Odpowiadamy zatem, że – o co pytano najczęściej – dochód z wynajmu wypoczynkowego pokojów gościnnych w domach na terenach wiejskich (tzw. agroturystyka) jest zwolniony od podatku. Ale

pod warunkiem, że liczba wynajmowanych pokoi nie przekracza pięciu. Od podatku są także zwolnione dochody ze sprzedaży posiłków gościom wynajmującym pokoje. Jeśli zdecydujemy się na wynajem pokoi i jest ich mniej niż pięć, gmina nie ma żadnych praw, by podnieść nam podatek od nieruchomości do stawki podatku za działalność gospodarczą. Nadal powinniśmy więc opłacać podatek w zwykłej wysokości, takiej jak od budynków mieszkalnych.

ZEZWOLENIE NA REMONT

Na prace remontowe, np. malowanie, gipsowanie, układanie podłóg itp., co interesuje mieszkańców bloków w miastach, nie jest potrzebna zgoda. Ogólnie zezwolenia nie wymagają te prace, które nie naruszają konstrukcji mieszkania oraz części wspólnych (np. instalacji co.). Przed rozpoczęciem remontu lepiej jednak uprzedzić właściciela lub zarządcę budynku. Można bowiem wówczas liczyć na poradę i pomoc specjalisty do spraw technicznych i ewentualnie uniknąć sporów ze sąsiadami. Chcąc jednak zmienić okna, należy pamiętać, że nie mogą one odbiegać kolorem i kształtem od innych okien w budynku. Na to jest potrzebna zgoda wydziału architektury urzędu miasta lub gminy. Podobnie jest przy innych pracach, jak zabudowa loggi lub balkonu. Ułożenie płyt ceramicznych w kuchni czy łazience nie wymaga zezwolenia. Ale jeśli płytki miały przykryć przerwy kanalizacyjne, warto mieć akceptację zarządcy budynku. Koszty prac remontowych możemy odliczyć od podatku w ramach tzw. ulgi remontowej. W latach 2003-2005 można odliczyć kwotę 4725 zł, co odpowiada wydatkom remontowym w wysokości 24 868,42 zł. Jeżeli remont obejmuje także instalację gazową, to limity wydatków rosną o 945 zł (odpowiada to wydatkowi 4973,68 zł). Aby skorzystać z ulgi, należy wszystkie poniesione wydatki udokumentować rachunkami imiennymi lub fakturami VAT. (js)

HVIEZDŇA NÁS

RYBY (19.2.-20.3.)

Čas je veľmi priaznivý pre podnikanie a iné riziko, ba aj pre cestovanie a šport. Niektoré ryby majú možnosť získať väčší byt, aj keď ich to bude stáť veľa peňazí a nervov. Ak pôjdeš na dovolenku – bude príjemná, ba stretnieš osobu, ktorá na teba veľmi zapôsobí.

BARAN (21.3.-20.4.)

Čakajú ňa nepríjemné a nepokoju dni. Budeš nespokojný so svojím životom, prácou a vôbec so všetkým okolo teba. Ale netráp sa, blíži sa jar a s ňou nová nádej. Mnoho vecí sa ti zrazu začne darit. To ti dodá novú energiu a koncom mesiaca budeš plný optimizmu.

BÝK (21.4.-20.5.)

Nečakaj, že ňa niekto bude chváliť. Okolo treba je viac ohováračov a závistlivcov, ktorým sa nepáčia tvoje úspechy. Drž nervy na uzde, lebo ináč sa zapletieš do beznádejnych sporov. Najlepšia by bola pre teba dovolenka, strávená mimo tvojho bydliska.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Môžeš ešte počítať s priaznivými dňami, zdravím a úspechom v povolaní. Sila vôle prinesie mnohým pokoj v rodinnom živote. Venuj väčšiu pozornosť istej staršej nemocnej osobe, ktorá čaká na tvoju návštevu. Urobíš jej veľkú radosť.

RAK (22.6.-22.7.)

Prvá polovica mesiaca nebude ľahká, napr. podnikanie ti prinesie viac škody ako úžitku. Dostaneš niekoľko dopisov, ktoré ti spôsobia rôzne komplikácie. Snaž sa udržať dobré vzťahy s priateľmi, ktorých rada a pomoc ti už neraz pomohla.

LEV (23.7.-23.8.)

Na obzore sa ukazuje zlepšenie tvojej situácie, v tom aj finančnej. Nie je vylúčená nová známosť s niekym, kto by sa mohol stať vážnym citovým partnerom. Nezabúdaj, že to môže vyvolať žiarlivosť blízkej osoby, ktorá si myslí, že má monopol na tvoju priazeň.

PANNA (24.8.-23.9.)

Pomerne priaznivý mesiac. Mnohí získajú stratené postavenie v spoľočnosti, iní zväčšia svoj majetok dedičstvom bud nejakou výhrou. Aj zdravotný stav bude dobrý. Chuť do života vyústi v aktívnom spoločenskom živote.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Stúpne tvoja podnikavosť a energia a s nimi i pracovné úspechy. Prídu však aj kritické dni, kedy môžeš očakávať zhoršenie zdravia, rozpory v rodine alebo stratu priateľa. Celkovo však bude mesiac úspešný a s komplikáciami sa čoskoro vyrovnáš.

ŠKORPIÓN (24.10.-23.11.)

V týchto dňoch môže dôjsť ku krátkemu ochladeniu vzťahov. Všetko však bude závisieť od teba. Nehľadaj vo všetkom zlé úmysly a snaž sa pochopiť, čo chcú tí druhí. Snáď si uvedomíš, že niekedy nie si bez viny aj ty. Nezabúdaj na rodinu.

STRELEC (24.11.-21.12.)

Začiatok mesiaca bude priaznivý, ale potom sa všetko zmení ako na hojdačke – na jednej strane získaš, na druhej stratíš. Poznáš niekoľko zaujímavých ľudí, s niektorými sa dokonca spriateliš. Stratíš, žiaľ, priateľa z detstva, ktorý ti bol blízky ako vlastný brat.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Dostaneš sa do konfliktu s príbuznými, najmä v majetkových otázkach. Pouvažuj, či stojí za to udržať dobré vzťahy v rodine i za cenu istej majetkovej straty. Iste musíš oželieť nejaké malíčkosti, ktoré si od teba rôzne osoby vypožičali a dodnes nevrátili.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Dlhšia nemoc s horúčkou ňa vyčerpala, čo má za následok skleslosť a stratu energie. Budť trpežlivý, rekovalessencia potrebuje čas a pokoj. Čo teraz zmeškáš, po uzdravení ľahko dobehneš. Netráp sa, radšej sa vyber do sanatória alebo do kúpeľov. (jš)

NÁŠ TEST

STE VÝSTREDNÝ?

1. Máte pred sebou dve fotografie: muža na lanovke a ženu pri počítači. Ktorú spájate s pojmom námaha?

a/ Prvú – 1; b/ Druhú – 5; c/ Ani jednu – 3.

2. Prvá fotografia môže byť symbolom pre...

a/ Dovolenku – 3; b/ Extravaganciu a ctižiadostivosť – 0; c/ Slobodu a sebarealizáciu – 5.

3. Ako by ste nazvali druhú fotografiu?

a/ Pracovný deň – 0; b/ Nepríjemné povinnosti – 2; c/ Spisovatelka – 5.

4. Chovali by ste doma divú mačku?

a/ Absolútne nie – 0; b/ Mám na to malý dom – 5; c/ Bolo by to trochu prehnane – 3.

5. Aký kompliment najradšej počúvate?

a/ Si múdry a inteligentný – 5; b/ S tebou sa ničoho nebojím – 0; c/ Si zaujímavý typ – 3.

6. Ktorý z nasledujúcich predmetov by ste si dali do záhrady ako dekoráciu?

a/ Romantický starý koč – 3; b/ Železnú pouličnú lampa – 1; c/ Starú lokomotív – 6.

7. Je pre vás dôležité pekné oblečenie?

A/ Len keď sa mi niečo zvlášť zapáči – 3; b/ Áno, šaty robia ľoveka – 5; c/ Nie, sú aj užitočnejšie veci – 0.

8. Čo si myslíte o ľuďoch, ktorí jazdia vo veľkých drahých autách?

a/ Môžu si to dovoliť – 3; b/ Patrí to k ich životnému štýlu – 5; c/ Sú to chvastúni – 0.

HODNOTENIE

Do 15 bodov: Vaše nároky na život sú priemerané. Uspokojíte sa s tým, čo sa vám ponúka. Na extravaganciu si nepotrpte. O výstredných ľuďoch si myslíte, že sú presytení životom alebo si potrebujú dokazovať svoju hodnotu. Naša rada: Aj keď sa dokážete uspokojiť s bežným životným štýlom, mohli by ste si občas dovoliť nejakú zvláštnosť. Váš život bude pestrejš.

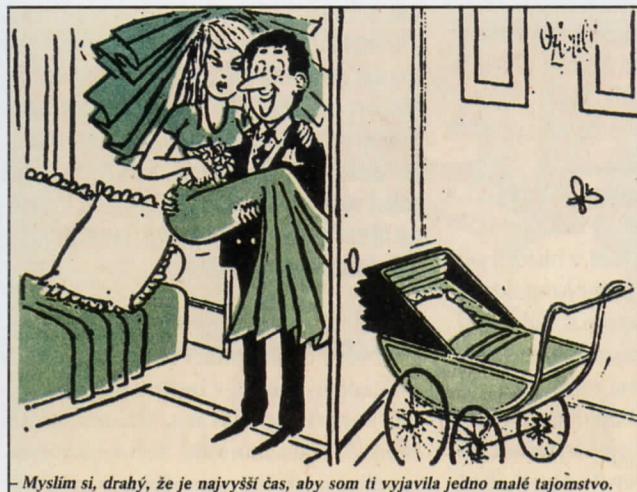
16 až 27 bodov: Skôr ako si utvoríte názor na výstredných ľudí a nezvyčajné javy, snažte sa ich spoznať. Ste prístupný novým myšlienкам. Keďže sa vždy snažíte spestriť si život niečím zaujímavým, nepôsobíte „obyčajným“ dojmom. Naša rada: Zachovajte si zmysel pre extravaganciu! Vyjadruje vašu individualitu.

28 až 39 bodov: Neustále hľadáte niečo nezvyčajné. Rád šokujete svoje okolie zvláštnymi nápadmi. Keď pritom narazíte na nepochopenie, myslíte si, že ste stretli suchára, ktorý nemá zmysel pre dobrodružstvo. Naša rada: Nepreháňajte to so svojimi „bláznostvami“. Aj na prvý pohľad obyčajné veci majú svoj pôvab.

MENO VEŠTÍ

JULIANA – jasné, milé, dobrovonné a vierochnodné meno.

Je to v poslednom čase čoraz populárnejšie meno. Jeho nositelka však málokedy býva úplne šťastná a spokojná so životom. Typická Julianá je dieťaťom veľkej lásky, niekedy prichádza na svet ešte pred sňatkom rodičov. Je pekná, vysoká, dlhonohá, tmavá blondínka alebo tmavovláská, niekedy s tmavohnedým odtieňom. Rada sa smeje, ale v jej smiechu nie je nikdy úplná radosť, skôr irónia a výsmech. Svojím smiechom dokáže ošudiť iných, odhalíť ich vady a nedostatky.

- Myslím si, drahý, že je najvyšší čas, aby som ti vyjavila jedno malé tajomstvo.

Manželia sa chystajú na svadobnú cestu.

- Drahý, prečo si kúpil iba jeden lístok? – čuduje sa ona.
- To som celý ja! Stále zabúdam na seba.

Colník vráví blondínce:

- Musíte si dať predĺžiť pas.
- No dobre, ale vojde mi potom do kabelky?

- Lepšie by som bola urobila, keby som sa vydala za čerta!

- To by nešlo, drahá. Manželstvo medzi blízkymi príbuznými je zakázané.

Mamička vráví malému Jankovi:

- Zlatičko, no a teraz už pekne spinkaj. Keby si sa náhodou v noci zobudil, zavolaj „mami“ a ocinko tu hned bude.

Babka pošle dedka do pivnice, aby priniesol cesnak a cibuľu.

- Nezabudni, dve veci! – pripomína mu babka.

Dedko sa vrátil z pivnice a v rukách drží metlu.

- Čo to zasa nesieš? Vravela som: dve veci. Kde máš zmeták?

Dvaja Škóti kráčajú po lese. Zrazu to na jedného príde a uteká za strom. O niekoľko minút zakričí na priateľa:

- John, nemáš kúsok papiera?
- Prosím ťa, nebud' škót, nehaj ho tam!

Istý muž príde k psychológovi a vraví:

- S manželkou sa čoraz väčšimi odcudzujeme... Prosím vás, nedá sa tento proces urýchliť?

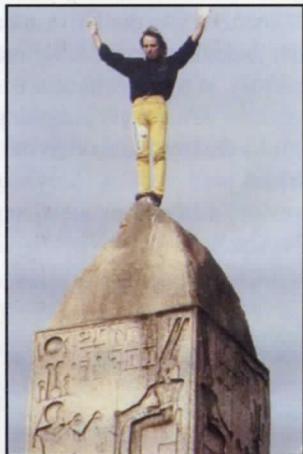
Pochádza z mnohodetnej, niekedy však rozbitej rodiny. Býva veľmi nadaná, ale nesystematická. Preto sa niekedy stáva, že má problém s ukončením strednej alebo odbornej školy. Ide preto do práce a učí sa vo večernej škole. Rada sa pekne oblieka, zbožňuje kozmetické prostriedky. Je veľmi spoločenská, rada tančuje a má úspech u chlapcov. Všeobecne ju považujú za ľahkomyseľnú. Vydáva sa spolovice z lásky a spolovice z rozumu. Ako manželka a matka sa mení na nepoznanie, v oboch úlohách je doslova vzorná. Jej manžel je dobrý a pokojný človek, ktorý sa vzorne stará o rodinu. Mávajú jedno alebo najviac dve deti, obyčajne chlapcov, ktorí sa ponášajú na matku. Julianá, ktorá toho v živote hodne zakúsila, sa snaží chrániť deti pred okolím. Ženy s týmto menom mávajú ľažkosti s črevami a žlčníkom, ale aj napriek tomu sa dožívajú pomerne vysokého veku. (js)

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

- Kadidlo – tvoje nádeje sa čoskoro splnia.
- Kardinál – onedlho uzavrieš sňatok alebo ťa stretne šťastie.
- Kláštor – mier, pokoj; vchádzať doňho – vnútorná radosť v starobe.
- Klát - máš do činenia s hrubými ľuďmi.
- Kopírovanie – zažiješ veľkú zmenu.
- Kostolná veža – dobré výhľadky do budúcnosti.
- Kostolné zvony – očakávaj radostnú udalosť.
- Kostolný spev – pre slobodných rýchly sobáš, pre ženatých krst dieťaťa.
- Kováč – si tvrdý, ale spravodlivý.
- Kupovať atrament – čoskoro dostaneš nejaké posolstvo.
- Kŕče – príde na teba nevoľnosť.
- Kŕmenie domáčich zvierat – blahobyt v rodine.
- Kúpajúce sa deti – pre ženu tehotnosť, pre iných šťastné časy.
- Laboratórium – choroba, problémy so zdravím.
- Lampa – máš tajných nepriateľov.
- Lazaret – budeš dlho pripútaný k posteli.
- Let vzducholodenou – tvoje odvážne plány sa nesplnia. (js)

Francúzsky Spiderman. Alain Robert, francúzsky Spiderman, vylezl na najvyšší mrakodrap na svete, ktorý sa nachádza v meste Tchaj-Pej na Taiwane. Dobrodruh pokoril mrakodrap vysoký 508 metrov za štyri

hodiny. Od nebezpečného zámeru ho neodradil ani dážď a silný vietor. Poznamenajme, že Robert vylezl na viaceré svetoznáme stavby, napríklad na Eiffelovu vežu v Paríži, mrakodrap Empire State Building v New Yorku, operu v Sydneu alebo mrakodrapové dvojčky Petronas Twin Towers v Kuala Lumpure. Po dokončení „výstupu“ väčšinou skončil načas v rukách polície, pretože zvykol liezť bez povolenia. Francúz lezie zvyčajne bez akéhokoľvek istenia len pomocou rúk a nôh, ale tentoraz sa zabezpečil lanom, na ktorom sa vytáhoval hore. Končatiny používal len na krátkych úsekoch.

Maybach. Mnohým toto slovo nehovorí nič. Ide o nový luxusný model starého automobilu Maybach. Môžu si ho dovoliť len tí najbohatší zákazníci, pre ktorých značka Mercedes je dnes už nepostačujúca. V takom prípade akurát pre nich koncern DaimlerChrysler stvoril May-

bach. Totiž Maybach stojí bagatel - štyristo tisíc eur. Čím je toto luxusné auto také výnimočné? Asi svojou základnou výbavou, ak ju vôbec môžeme takto pomenovať. Ved' okrem iného je v nej minibar, prehrávač DVD, televízia, tri obrazovky, audiosystém Dolby Surround s výkonom 600 Wattov, k čomu je použitých „len“ 21 reproduktorov, dve nezávislé klimatizácie, dva bezdrôtové telefóny atď. Výbavu tohto auta si nemožno vybrať podľa žiadneho katalógu, pretože každý záujemca má svojho osobného poradcu, ktorý mu pomôže vybrať tú správnu kombináciu podľa jeho predstáv. A naozaj je z čoho vybrať, veď všetkých možných kombinácií je okolo dva milióny. A keby sa náhodou niečo pokazilo, v každom aute je zapísané telefónne číslo osobného predajcu, takže mechanik bude dopravený letecky na každé miesto na svete.

Zelený čaj. Tento nápoj pozná ľudstvo už skoro 5000 rokov. Podľa prastarej čínskej legendy prvýkrát v histórii pil zelený čaj čínsky cisár Šen-Nung, ktorý asi v roku 2700 pred Kristom sedel veľmi unavený po ceste pod čajovníkom a preváral si v kotlíku vodu na pitie, keď mu zrazu spadol do nej niekoľko lístkov. Tie vodu zafarbili a dodali jej výnimočnú arómu. Keď sa panovník napil, bol prekvapený vynikajúcou chutou a osviežujúcim účinkom. A tak bol objavený čaj ako nápoj.

Dvojčatá na pokračovanie. Lekári v rumunskej župe Iasi boli nedávno svedkami vzácneho javu. Tridsaťtričorčná žena, ktorá nosila dvojčatá, porodila 11. decembra, šest' týždňov pred plánovaným termínom, jedno z detí. Druhé dieťa prišlo na svet až koncom januára. Dvojčiatko boli podľa lekára počaté z jedného vajíčka v máji, každé má však vlastnú placentu. Matka detí má tiež v dôsledku vrodenej chyby dve maternice - jednu vyvinutú normálne, tú druhú menšiu. Medicína pozná ešte asi desať podobných prípadov.

Petržalka bude ako Paríž. Najväčšie bratislavské sídlisko sa začne podobať na európske veľkomestá, pretože by malo dôjsť k prestavbe nábrežia z petržalskej strany. Inšpiráciou boli iné európske veľ-

komestá, cez ktoré tečie nejaká väčšia rieka, napr. Viedeň s Dunajom, Praha s Vltavou či Paríž so Seinou. Na Dunaji by mali pribudnúť dva ostrovy. Ich úlohou bude hlavne zachovanie zeleného charakteru petržalského nábrežia, plnenie protipovodňovej a zábavnej funkcie. Všetky budovy v tejto oblasti by mali byť prispôsobené tak, aby zniesli nápor hoci aj tisícročnej vody. Jednoducho budú postavené vyššie, a tým im ani povodeň nespôsobí žiadnu škodu. Ostrovy by mali slúžiť na rekreáciu a šport. Vytvorí sa aj tzv. gombíková zóna. Je to priesitor protiľahlých nábreží, kde budú ľudia môcť spolu komunikovať cez rieku. Pribudne aj veľký mestský štadión, promenáda a administratívne budovy.

Nový druh opice. Po vyše sto rokoch vedci opäť objavili v Indii nový druh opice, konkrétnie makaka. Primát dostal meno Macaca munzala. Tieto opice majú zavalitú postavu, nezvyčajne tmavú tvár a krátky chvost. Ich domovom sú lesy v nadmorskej výške 1600-3500 metrov v severoindickom štáte Arunáčapradéš. Vedecké meno makaka je odvodnené z jazyka miestnych obyvateľov, ktorí ho nazývajú „mun zala“ - opica z hlbokého lesa. Objav nového opičieho druhu je naozaj pozoruhodný, pretože vyše miliardová indická populácia vyvíja silný tlak na lesy. Mohlo sa stat', žeby tento druh opice vynul a my by sme ani nevedeli, že keďysi vôbec existoval. V Ázii žije asi 20 druhov makakov, jeden majú v Afrike. Nový druh objavili naposledy v roku 1903 v Indonézii.

Mali Beľania v kultúnom programe

Na stretnutí bolo veľa mládeže

Všetci pozorne sledujú program

Chutí? Chutí?

PRI OBLÁTKE V BELEJ, JABLONKE A FRIDMANE

Foto: A. Klukošovská a M. Smondek

Gen. konzulka SR pozdravuje Oravcov

Oravské Krajanky sa delia oblátkou

V Jablonke nemohli chýbať slovenské koledy

Vo Fridmane vládla dobrá nálada

Repišťania so záprahmi čakajú na turistov. Foto: A. Klukošovská

Drukarnia Towarzystwa Słowaków w Polsce

adres biura Zarządu Głównego TSP:

ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: (012) 632-66-04, 634-11-27, 633-09-41
fax: (012) 632-20-80
e-mail: zg@tsp.org.pl
NIP: 676-01-12-788
nr konta: Bank Polska Kasa Opieki S.A.
III/O Kraków 36-1240-2294-1111-0000-3708-6972

Oferujemy:

- jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości do formatu A2,
- skład komputerowy,
- kompleksowe opracowanie prac,
- prace introligatorskie,
- wydawnictwa i inne

Polecamy do nabycia nasze publikacje:

■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.VI</i> , (rocznik), Kraków 1999	10,00 zł
■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.VII</i> , (rocznik), Kraków 2000	10,00 zł
■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.VIII</i> , (rocznik), Kraków 2002	10,00 zł
■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.IX</i> , (rocznik), Kraków 2002	10,00 zł
■ J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
■ Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
■ J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
■ H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
■ Miejsce w zdarzeniu antologia współczesnych opowiadań słowackich, Kraków 1998	12,00 zł
■ Vlastimil Kovalčík, <i>Klucz Świata wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
■ Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
■ Miasta i Miejsca, <i>Mestá a Miesta</i> , Kraków 2001. II polsko-słowackie spotkania poetów	10,00 zł
■ Antologia współczesnej poezji słowackiej, Kraków 2002, w przekładach Bohdana Urbankowskiego	15,00 zł
■ Julian Kwiek, <i>Z dziejów mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1945–1957</i> , Kraków 2002	10,00 zł